

Demokratiaverkosto 21 Demokratinätverk 21

”OSALLISTAVAT KAUPUNGIT – AVAIN OSALLISTAVAAN KASVUUN?”

TAUSTA-AINEISTO KOKKOLAN CHYDENIUS-SEMINAARIIN 7.8.2021

”INKLUDERANDE STÄDER – NYCKELN TILL INKLUDERANDE TILLVÄXT?”

BAKGRUNDSMATERIAL TILL CHYDENIUS-SEMINARIET I KARLEBY 7.8.2021

**KOKKOLAN
CHYDENIUS-
SEMINAARI**

**7.8.2021 klo 13:00–17:00
kl. 12:00–16:00 svensk tid**

Kokkolan kaupungintalon
Kokkolasalissa
ja verkkosivuillemme.
Ilmoittaudu 4.8. mennessä:
chydenius.fi/seminaari

I Karlebysalen i Karleby
stadshus och virtuell.
Anmälan senast 4.8.
via adressen:
chydenius.fi/seminaari

Osallistavat kaupungit – avain osallistavaan kasvuun?

Seminaari on Anders Chydenius -säätiön 20-vuotisjuhlaseminaari ja osa Suomen puheenjohtajuutta Pohjoismaiden ministerineuvostossa.

Seminaari on kaksikielinen ja sisältää simultaani-tulkauksen. Seminaari on avoin ja maksuton kaikille.

Inkluderande städer – nyckeln till inkluderande tillväxt?

Seminariet är Anders Chydenius-stiftelsens 20 års jubileumsseminarium och en del av Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet.

Seminariet är tvåspråkigt och erbjuder simultantolkning. Seminariet är öppet och avgiftsfritt för alla.

ANDERS CHYDENIUS
SÄÄTIÖ • STIFTELSE • FOUNDATION

Demokratinätverk 21

KESKIPOHJANMAA

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

#Norden2021

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

KVARKENRÅDET
MERENKURKUN
NEUVOSTO

OP Keski-Pohjanmaa
Mellersta Österbotten

POHJANMAAN
KAUPPAKAMARI

- 1** Pohjoismaiden Ministerineuvoston puheenjohtajamaan tervehdys:
Me olemme demokratia
Hälsning från ordförandeskapet i Nordiska Ministerrådet: Vi är demokratin
Thomas Blomqvist, Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri /
Minister för nordiskt samarbete och jämställdhet
- 2** Valtioneuvoston demokrati politiikka ja demokratiaohjelma 2025
Statsrådets demokratipolitik och demokratiprogram 2025
Niklas Wilhelmsson, Oikeusministeriö / Justitieministeriet
- 3** Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan liittojen puheenvuoro:
Asukkaat keskiöön - Miksi osallisuuden edistäminen on tärkeää?
Uttalande av Sydösterbottens, Mellersta Österbottens och Österbottens förbund:
Invånarna i fokus - Varför är det viktigt att främja delaktighet?
Jyrki Kaiponen, Asko Peltola & Kaj Suomela
- 4** Osallisuus ja demokratiatyö lasten ja nuorten parissa
Delaktighet och demokratiarbete med barn och unga
Lotta Angergård, Rädda Barn på Åland / Pelastakaa Lapset Ahvenanmaalla
- 5** Nuoret mukaan kunnissa – käyttäjä- ja kansalaiskeskeinen suunnittelu tukee nuorten
digitaalisia osallistumismahdollisuuksia ja purkaa osallistumisen esteitä
Ungdomarna med i kommunerna – användar- och medborgarcentrerad design stöder
de ungas digitala möjligheter till deltagande och avlägsnar hinder för deltagande
Iikka Pietilä, ALL-YOUTH-hanke / ALL-YOUTH-projektet
- 6** Kansalaispaneeli lisäsi osallisuutta – Turun kokemukset
Medborgarpanel bidrog till ökat deltagande – erfarenheter i Åbo
Kaisa Herne, PALO-hanke / PALO-projektet
- 7** Osallisuuden kehittäminen kunnissa ja kaupungeissa -
rajattomasti mahdollisuuksia, loputtomasti tehtävää
Att utveckla delaktighet i kommuner och städer -
obegränsade möjligheter, oändliga uppgifter
Päivi Kurikka & Marianne Pekola-Sjöblom, Suomen Kuntaliitto /
Finlands Kommunförbund

Juha Mustonen, Anders Chydenius –säätiö

Henrik Huldén, Hanasaari – ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus

Nämä kootut tekstit ovat tausta-aineisto Kokkolan Chydenius-seminaariin 2021. Tähän tausta-aineistoon on saatu mm. Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajamaan tervehdys pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri **Thomas Blomqvistilta**, Suomen oikeusministeriöltä ja kuntaliitolta, Suomen Akatemian rahoittamilta tutkimushankkeilta, Ahvenanmaan Pelastakaa lapset-järjestöltä sekä Pohjanmaan maakuntien maakuntajohtajilta.

Tänä vuonna Kokkolan Chydenius-seminaari järjestetään lauantaina 7. elokuuta. Teemana on ”Osallistavat kaupungit – avaimena osallistavaan kasvuun?”. Tänä vuonna seminaari on osa Anders Chydenius-säätiön 20-vuotisjuhlavuotta, osa Demokratiaverkosto 21-hanketta ja osa Suomen puheenjohtajuutta Pohjoismaiden ministerineuvostossa. Demokratiaverkosto 21 –hanke on Suomen, Ruotsin ja Ahvenanmaan yhteinen. Siksi luvassa on pohjoismainen seminaari, jossa keskustellaan osallistavista kaupungeista avaimena osallistavaan kasvuun erityisesti Merenkurkun alueella.

Suomalaisia yhteiskunnallisia keskustelijoita ovat mm. EU-komissaari Jutta Urpilainen, Suomen eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja Joakim Strand ja Suomen Pankin pääjohtajana toiminut Erkki Liikanen ja Kokkolan kaupunginvaltuustoon puheenjohtaja Tiina Isotalus. Ruotsalaisia yhteiskunnallisia keskustelijoita ovat mm. entinen ulkoministeri Margot Wallström, eduskunnan perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Karin Enström ja EU:n alueiden komitean jäsen Åsa Ågren Wikström. Akateemista asiantuntemusta keskusteluun tuovat myös Vaasan yliopiston hallituksen puheenjohtaja Johnny Åkerholm, Uumajan yliopiston yliopistojohtaja Hans Wiklund, tutkijatohtori Hanna-Kaisa Pernaa Vaasan yliopistosta sekä projektitutkija Kenneth Nordberg Åbo Akademiästä.

Seminaarin pääjärjestäjinä ovat Kokkolan kaupunki, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius ja Anders Chydenius –säätiö. Kumppaneita ovat Pohjanmaan kauppakamari, Osuuskauppa KPO, Keski-Pohjanmaan Osuuspankki, Keskipohjanmaa-lehti – ja tänä vuonna myös Demokratiaverkosto 21, ulkoministeriö, oikeusministeriö ja Merenkurkun neuvosto.

Juha Mustonen, Anders Chydenius -stiftelse

Henrik Huldén, Hanaholmen – kulturcentrum för Sverige och Finland

De här samlade skrifter utgör bakgrundsmaterialet till Chydenius-seminariet i Karleby 2021. Minister för nordiskt samarbete och jämställdhet **Thomas Blomqvist** har bidragit med en skriftlig hälsning till detta bakgrundsmaterial. Även Finlands justitieministerium och kommunförbund, Rädda barnen-förbundet på Åland samt de österbottniska landskapsdirektörerna inkommer med skriftliga hälsningar.

Årets Chydenius-seminarium i Karleby arrangeras lördagen den 7 augusti. Temat är ”Inkluderande städer – nyckeln till inkluderande tillväxt?”. I år utgör seminariet en del av Anders Chydenius-stiftelsens 20-årsjubileum, en del av Demokratinätverk 21 –projektet och en del av Finlands ordförandeskap i Nordiska ministerrådet. Demokratinätverk 21 är ett samarbetsprojekt mellan Finland, Sverige och Åland. Därför utlovas ett nordiskt seminarium som diskuterar inkluderande städer som nyckeln till inkluderande tillväxt, speciellt i Kvarkenområdet.

Finländska samhällsdebattörer är bl. a EU-kommissionär Jutta Urpilainen, näringsminister Mika Lintilä, ordförande för riksdagens framtidsutskott Joakim Strand, tidigare chefdirektör för Finlands Bank Erkki Liikanen samt ordförande för Karlebys stadsfullmäktige Tiina Isotalus. Svenska samhällsdebattörer är bl. a tidigare utrikesminister Margot Wallström, ordförande för Sveriges riksdags konstitutionsutskott Karin Enström och medlem av europeiska regionkommittén Åsa Ågren Wikström. Vasa universitets styrelseordförande Johnny Åkerholm, universitetsdirektör för Umeå universitet Hans Wiklund, forskardoktor vid Vasa universitet Hanna-Kaisa Pernaa och projektforskare vid Åbo Akademi Kenneth Nordberg bidrar med akademisk sakkunskap till diskussionen.

Huvudarrangörer för seminariet är Karleby stad, Karleby universitetscenter Chydenius och Anders Chydenius-stiftelsen. Medarrangörer är Österbottens handelskammare, Andelslaget KPO, Mellersta Österbottens Andelsbank, tidningen Keskipohjanmaa samt i år även Demokratinätverk 21, utrikesministeriet, justitieministeriet och Kvarkenrådet. Varmt välkomna till seminariet!

1 POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON PUHEENJOHTAJA- MAAN TERVEHDYS: ME OLEMME DEMOKRATIA

Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist

Suomi toimii tänä vuonna Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajana. Pohjoismaisen yhteistyön tavoite ja suunta on määritelty selkeästi yhteisessä visiossa, jonka Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät kaksi vuotta sitten: Pohjoismaiden tulee olla maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Vision toteutumisen edistämiseksi Pohjoismaiden yhteistyöministerit ovat hyväksyneet nelivuotisen toimintasuunnitelman vuosille 2021–2024. Kaksitoista konkreettista visiotavoitetta ryhmitellään kolmeen laajaan strategiseen painopistealueeseen: pyrimme vihreään, kilpailukykyiseen ja sosiaalisesti kestävään Pohjolaan.

Selkeiden tavoitteiden, päättäväisyyden ja konkreettisten toimien ohella suunta kohti yhteistä visiota vaatii myös tietoa siitä, missä tällä hetkellä mennään. Ilman tietoa siitä on vaikeaa kalibroida kompassi, määrittellä painopisteitä ja valita oikeaa reittiä. Tätä taustaa vasten olemme tilanneet lähtötilanneraportin, jossa on selkeät strategisiin painopisteisiimme liittyvät indikaattorit.

Konkreettisemmin vihreässä Pohjolassa on kyse esimerkiksi uusista ilmastoviisaista ja ympäristöystävällisistä ratkaisuista, luonnon monimuotoisuuden turvaamisesta ja kierto- ja biopohjaisen talouden edistämisestä. Kilpailukykyyn edistämiseksi pyrimme muun muassa tukemaan tieto- ja innovaatioystävällisiä ympäristöjä, kehittämään uusia digitaalisia ratkaisuja sekä varmistamaan, että toimimme johdonmukaisesti ja määrätietoisesti matkalla kohti vihreää siirtymää. Sosiaalisesti kestävä Pohjola on painopistealue, jossa pyrimme luomaan hyviä, tasavertaista ja turvallista terveyttä ja hyvinvointia edistäviä toimia. Tähän sisältyvät myös luottamuksen ja koheesion ylläpitäminen Pohjoismaissa, yhteiset arvot sekä pohjoismaisen yhteistyön vaaliminen. Tässä yhteydessä erilaiset kulttuurilliset yhteydet, ihmisten väliset tapaamiset sekä kansalaisten mahdollisuus kokea osallisuutta ovat erittäin tärkeitä. Ne muodostavat pohjoismaisen yhteistyön perustan. Vuoropuhelun edistämiseksi kansalaisyhteiskunnan kanssa Pohjoismaiden ministerineuvosto on juuri käynnistänyt uuden kansalaisyhteiskuntaverkoston, joka tulee osaltaan tukemaan vuoteen 2030 ulottuvaa visiotamme.

Suomen puheenjohtajuutta, kuten niin montaa muutakin asiaa yhteiskunnassa, on leimannut pandemia ja sen aiheuttamat hyvin poikkeukselliset olot. Moni sellainen asia, johon olemme tottuneet, onkin pandemian myötä kyseenalaistettu ja ajoittain jopa kääntynyt pääläelleen. Väliaikaiset maahantulorajoitukset Pohjoismaiden välillä ovat aiheuttaneet häiriöitä eritoten maiden välisillä raja-alueilla. Integraatitavoitteen kannalta on tärkeää, että voimme mahdollisimman pian palata yhteiseen ja perinteiseen ”kultaiseen standardiimme” eli vapaaseen liikkuvuuteen Pohjoismaiden välillä. Meidän tulee ottaa oppia kuluneesta vuodesta, etsiä yhteisiä ratkaisuja ja ennen kaikkea päättäväisesti ja määrätietoisesti päättää tehdä se yhdessä.

Yhdessä on sana, joka liittyy vahvasti demokratiaan, osallistumiseen ja legitiimiteettiin. Päätämme yhdessä, toimimme yhdessä, olemme sidoksissa toisiimme. Samalla tavalla kuin nyt taistelemme voidaksemme palata normaalimpaan arkeen turvallisesti, myös avoin ja toimiva demokratia vaatii, että sitä aktiivisesti vaalitaan.

1 POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTON PUHEENJOHTAJA- MAAN TERVEHDYS: ME OLEMME DEMOKRATIA

Ei ole olemassa itsestäänselvyyksiä – ei edes täällä Pohjolassa – ja olemme nähneet, miten demokratiaa haastetaan eri puolilla maailmaa. Populismi ja polarisaatio, disinformaatio ja syrjäytyminen, luottamuksen ja osallisuuden puute ovat esimerkkejä haasteista, joita pohjoismaiset demokratiamme kohtaavat ja joihin niiden tulee vastata. Ei ole olemassa superrokotetta, joka suojaisi yhteiskuntiamme. Meillä itsellämme on vastuu, me itse luomme ja uudistamme demokratiitamme päivittäin monilla eri tasoilla, sekä erikseen että yhdessä. Meillä on kuitenkin hyvät mahdollisuudet vastata nykypäivän haasteisiin hyvin toimivien instituutioidemme, avoimien yhteiskuntarakenteidemme ja korkean koulutustasomme ansiosta. Meillä on myös aito tahto ja kansalaistemme tarjoama vahva tuki vaalia ja kehittää edelleen yhteiskuntiamme ja demokratiitamme.

Minun juureni ovat syvällä länsiuusmaalaisessa mullassa. Olen ylpeä siitä. Elävä maaseutu on olennainen osa hyvinvoivaa, turvallista ja demokraattista Pohjolaa. Samalla metropolialueilla on erityinen asema yhteiskuntiemme kehityksessä. Kaupunki on sekoitus, jossa ihmiset, ideat, unelmat, tieto ja luovuus kohtaavat rakentavissa yhteentörmäyksissä, mikä puolestaan voi toimia kasvualustana muutoksille, innovaatioille ja uusille ratkaisuille. Kaupungista ei kuitenkaan automaattisesti tule innovoinnin ja uudistumisen kehtoa. Myös siinä tarvitaan avoimia rakenteita, osallistumismahdollisuuksia ja demokraattista päätöksentekoa. Kaupunki voi hyödyntää potentiaalinsa vain yhdessä demokratian ja vapauden kanssa.

Pohjanlahden rannikkoalueet ovat monin tavoin tärkeitä pohjoismaisissa yhteyksissä. Anders Chydenius, jonka elämäntyöllä on ollut tärkeä merkitys pohjoismaiselle avoimelle demokratialle, oli alueelta kotoisin. Lisäksi rannikkoalueet ovat erinomainen esimerkki maaseudun ja urbaanin elämän välisestä tasapainosta, demokraattisesta sitoutumisesta ja vahvasta pohjoismaisesta vuorovaikutuksesta, tässä tapauksessa Suomen ja Ruotsin välillä. Se on alue, jossa katse kääntyy usein kohti läntistä naapuria – olipa kyse liiketoiminnan mahdollisuuksista, työmarkkinoista, opiskeluista, kulttuuriyhteyksistä tai muusta vuorovaikutuksesta ja yhteistyöstä. Pohjoismaisen yhteistyön ministerinä olen ylpeä hyvästä pohjoismaisesta yhteistyöstä alueella.

Me olemme demokratia. Me olemme Pohjoismaat. Me yhdessä.

Minister för nordiskt samarbete och jämställdhet Thomas Blomqvist

Finland innehar i år Nordiska ministerrådets roterande ordförandeskap. Målet och färdriktningen för det nordiska samarbetet definieras tydligt i en gemensam vision som de nordiska statsministrarna slog fast för två år sedan: Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. För att bidra till verkställandet av visionen har de nordiska samarbetsministrarna antagit en fyraårig handlingsplan för perioden 2021-2024. Tolv konkreta visionsmål inordnas under tre breda strategiska prioriteringar: vi strävar efter ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Utöver klara målsättningar, beslutsamhet och konkreta handlingar kräver navigeringen mot vår gemensamma vision även kunskap om var vi står idag. Utan att veta varifrån vi börjar vår resa är det svårt att kalibrera kompassen, bestämma prioriteringar och välja den bästa rutten. Det är mot denna bakgrund som vi har beställt en utgångslägesrapport med tydliga indikatorer kopplade till våra strategiska prioriteringar.

På ett mera konkret plan handlar ett grönt Norden exempelvis om nya klimatsmarta och miljövänliga lösningar, säkerställandet av biologisk mångfald och främjandet av en cirkulär och biobaserad ekonomi. För att främja konkurrenskraften strävar vi bland annat efter att stötta kunskaps- och innovationsvänliga miljöer, utveckla och dra nytta av nya digitala lösningar och se till att vi agerar konsekvent och målmedvetet för den gröna omställningen. Med prioriteringen av ett socialt hållbart Norden syftar vi på åtgärder som bidrar till en god, jämställd och trygg hälsa och välfärd för alla. Till detta hör även upprätthållandet av tilliten och sammanhållningen i Norden, de gemensamma värderingarna och värnandet av den nordiska gemenskapen. I det här sammanhanget är olika kulturkontakter och möten mellan människor, samt möjligheter för medborgarna att känna delaktighet, av största vikt. Dessa utgör ett centralt fundament för det nordiska samarbetet. För att ytterligare främja dialogen med civilsamhället har Nordiska ministerrådet precis lanserat ett nytt civilsamhällsnätverk som ska stödja arbetet med vår vision för 2030.

Det finska ordförandeskapsåret, såsom så mycket annat i samhället, har präglats av de exceptionella omständigheterna som pandemin har orsakat. Mycket av det som vi hade vant oss vid har ifrågasatts och tidvis till och med omkullkastats. De temporära inresebegränsningarna inom Norden har skapat störningar som har drabbat i synnerhet våra gränssamhällen. För vårt integrationsmål är det viktigt att vi så snabbt som möjligt kommer tillbaka till vår gemensamma och traditionella "guldstandard": den fria nordiska rörligheten. Vi bör ta lärdom av det gångna året, söka gemensamma lösningar, och – kanske viktigast av allt – bestämt och målmedvetet besluta att göra allt detta tillsammans.

Tillsammans är ett ord med starka konnotationer till demokrati, deltagande och legitimitet. Vi bestämmer tillsammans, vi agerar tillsammans, vi är bundna till varandra. På samma sätt som vi nu kämpar för att kunna återgå till en mera normal vardag på ett tryggt sätt, kräver en öppen och fungerande demokrati att den värnas aktivt och kontinuerligt.

Det finns inga självklarheter - inte ens här hemma i Norden – och vi har sett demokratin utmanas på många olika håll i världen. Populism och polarisering, desinformation och marginalisering, brist på tillit och delaktighet är exempel på utmaningar som även våra demokratier här i Norden måste möta och hantera. Det finns inget supervaccin som skyddar vårt samhällsskick. Vi själva bär ansvaret, vi själva återskapar och förnyar våra demokratier dagligen på många olika nivåer, både individuellt och kollektivt. Vi har dock goda förutsättningar att möta dagens utmaningar med stöd av våra välfungerande institutioner, öppna samhällsstrukturer och höga utbildningsnivå. Det vi också har är en genuin vilja, brett förankrat hos våra medborgare, att fortsätta värna och utveckla våra samhällen och våra demokratier.

Jag har mina rötter djupt i den västnyländska myllan. Det är jag stolt över. En livskraftig landsbygd utgör en fundamental del av ett välmående, tryggt och demokratiskt Norden. Samtidigt har metropolområdena en särskild ställning i utvecklingen av våra samhällen. Staden är en stor kittel där människor, idéer, drömmar, kunskap och kreativitet möts i konstruktiva kollisioner, vilket i sin tur kan vara en grogrund för förändring, innovationer och nya lösningar. Men en stad blir inte en hemvist för nytänkande och förnyelse per automatik. Även här krävs öppna strukturer, möjligheter för deltagande och demokratiskt förankrat beslutsfattande. Staden kan leva upp till sin potential endast i kombination med demokrati och frihet.

Kustområdena runt Bottenviken är på många sätt viktiga i nordiska sammanhang. Anders Chydenius, vars livsverk är viktigt för den nordiska öppna demokratin, hade sin hemort här. Dessutom utgör kustområdena ett praktexempel på en balans mellan landsbygd och urbanitet, demokratiskt engagemang samt en stark nordisk växelverkan, i det här fallet mellan Finland och Sverige. Det är ett område där man ofta vänder blicken mot grannen på andra sidan vattnet vare sig det handlar om näringslivsmöjligheter, arbetsmarknad, studier, kulturella kontakter eller någon annan form av interaktion och samarbete. Som nordisk samarbetsminister känner jag stolthet över det goda nordiska samarbetet i området.

Vi är demokratin. Vi är Norden. Vi, tillsammans.

Niklas Wilhelmsson, yksikönpäällikkö, demokratia ja vaalit –yksikkö, Suomen oikeusministeriö

1. Johdanto

Keskustelu demokratian toimivuudesta on tällä hetkellä hyvin ajankohtaista. Muun muassa kansainvälisen politiikan murros, eriarvoistuminen ja osallistumistapojen moninaistuminen haastavat perinteisen demokratian toimintatapoja. Demokratia, oikeusvaltio sekä perus- ja ihmisoikeudet muodostavat yhdessä arvopohjan, jolle suomalainen yhteiskuntajärjestys rakentuu. Suomalainen demokratia nojaa oikeusvaltioon, jossa perustuslaki antaa vahvan suojan jokaisen yksilön ihmisarvolle ja koskemattomuudelle sekä muille perusoikeuksille. Yksilöiden tulee voida luottaa siihen, että heidän oikeutensa toteutuvat yhdenvertaisesti, ja he voivat olla mukana päättämässä yhteisistä asioista.

Suomen perustuslain mukaan valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Perustuslaki ja useat muut säädökset velvoittavat viranomaisia toimimaan avoimesti. Lain mukaan kansalaisilla on oltava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon. Perustuslain 14 § 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä tarkoittaa myös yksilöiden osallistumista kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja vaikuttamista kansalaisyhteiskunnan välityksellä itseään koskevaan päätöksentekoon. Tämä perustelee osaltaan sellaisia julkisen vallan positiivisia toimenpiteitä, joilla yksilöille pyritään turvaamaan todelliset edellytykset käyttää perustuslain 12 § ja 13 § momentin takaamia sanan-, yhdistymis- ja kokoontumisvapautta. Perustuslain 20 §:n mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon, sekä 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Julkinen valta voi edistää kansalaisten osallistumismahdollisuuksia muun muassa kehittämällä lainsäädäntöä, informaatio-ohjauksella ja ohjeistuksella, viestinnällä sekä ohjaamalla resursseja demokratian kehittämiseen ja kansalaisvaikuttamisen edistämiseen.

2. Valtioneuvoston demokratiapolitiikka ja demokratiaohjelma 2025

Valtioneuvoston demokratiapolitiikan tavoitteena on vastata demokratiaan liittyviin ajankohtaisiin haasteisiin sekä edistää kansalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista. Demokratiapolitiikkaa on tarkoituksenmukaista kehittää pitkäjänteisesti ja tällä hallituskaudella toteutettava demokratiaohjelma 2025 muodostaakin jatkumon vuosina 2017-2019 toteutetulle demokratiapoliittiselle toimintaohjelmalle¹, joka puolestaan perustui valtioneuvoston vuonna 2014 eduskunnalle antamaan demokratiapoliittiselle selonteolle². Osallistumisoikeuksia käsitellään myös valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeuspoliittisessa toimintaohjelmassa. Näiden osalta työ on sovitettu yhteen demokratiapolitiikan kanssa.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa vuosille 2019-2023 linjataan, että hallitus käynnistää vuoteen 2025 ulottuvan, hallinnonalat ylittävän demokratiaohjelman. Demokratiaohjelma toimii sateenvarjona eri ministeriöiden demokratiahankkeille³.

Oikeusvaltion kehittämisen ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmä hyväksyi demokratiaohjelman toimintasuunnitelman maaliskuussa 2020⁴. Toimintasuunnitelmassa määritellään hallituskauden aikana toteutettavien demokratiahankkeiden toimenpiteet ja aikataulu. Toimintasuunnitelma täydentyy ohjelmakauden aikana tilannearvion, kuulemisten ja ministeriryhmän käsittelyn perusteella. Tältä pohjalta valmistellaan vuonna 2022 valtioneuvoston periaatepäätös demokratian pitkäjänteisestä kehittämisestä.

Demokratiaohjelma koostuu viiden eri aihealueen kokonaisuudesta, jotka ovat 1) osallisuus ja uudenlainen vuorovaikutus, 2) edustuksellinen demokratia, 3) suora ja osallistuva demokratia, 4) hallinnon avoimuus, kuuleminen ja kansalaisyhteiskunta, sekä 5) demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus ja nuorten osallisuus. Poikkihallinnollisen ohjelman tavoitteena on edistää osallisuutta ja uudenlaista vuorovaikutusta hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan välillä. Ohjelman myötä osallisuus ja demokratia toimintatapana tuodaan julkishallinnon toiminnan keskiöön. Ohjelman avulla on lisäksi tarkoitus kehittää uusia osallistumistapoja, edistää valmistelun avoimuutta ja kuulemista, vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä sekä edistää demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta ja nuorten osallisuutta. Ohjelman puitteissa on myös asetettu kaksi parlamentaarista työryhmää, joiden tehtävänä on selvittää vaali-, puolue- ja puoluerahoituslainsäädännön ja kansalaisaloitteen kehittämistä sekä valmistella avoimuusrekisterin perustamista.

Demokratiaohjelmalle on asetettu seuraavat tavoitteet:

- demokratia ja osallisuus ovat julkisen hallinnon toiminnan keskiössä, ja tämä on kirjattu julkisen hallinnon strategiaan,
- vaalijärjestelmä toimii hyvin, vaalien suhteellisuus toteutuu nykyistä paremmin, äänestysaktiivisuus kääntyy nousuun ja ehdokkaaksi asettumisen mahdollisuudet ovat nykyistä yhdenvertaisemmat
- vaalihäirintä tunnistetaan ilmiönä ja siihen pystytään tehokkaasti puuttumaan
- julkisen hallinnon toiminta on aiempaa avoimempaa ja läpinäkyvämpää. Valmisteluasiakirjat ja -tiedot ovat paremmin saatavilla, avoimuusrekisteri on perustettu ja vaalirahoitus on entistä läpinäkyvämpää.
- yhteistyö valtioneuvoston piirissä demokratian, oikeusvaltion ja perus- ja ihmisoikeuksien edistämiseksi on vahvistunut ja luottamus viranomaisten, poliitikkojen ja kansalaisyhteiskunnan välillä on korkealla tasolla
- kansalaisaloitteen ja eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajojen alentamista selvitetään. Kunnallisten kansanäänestysten järjestäminen on aiempaa helpompaa. Kunnat, maakunnat ja valtionhallinto ottavat uusia osallistumisen muotoja käyttöön

- verkkodemokratiapalvelut mahdollistavat aiempaa monipuolisemman ja yhdenvertaisemman osallistumisen. Ne ovat myös saavutettavampia sekä teknologialtaan että sisällöiltään (ml. selkokieliisyys). Nuoria kuullaan aiempaa laajemmin ja monipuolisemmin
- Kansalaistoiminnan esteitä on tunnistettu ja poistettu. Kaikki voivat yhdenvertaisesti osallistua kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Kansalaisjärjestöjen varainhankintaa on selkeytetty. Kansalaisyhteiskuntaa kuullaan valmistelussa varhaisemmin ja laajemmin
- Ikääntyneiden, vammaisten henkilöiden sekä kieli- ja kulttuurivähemmistöjen osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet ovat parantuneet
- Valmiudet osallistumiseen ja demokratiataidot ovat nykyistä paremmalla tasolla. Opetussuunnitelmien toimeenpanoa on vahvistettu demokratia- ja ihmisoikeuskasvatuksen osalta. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus on vakiinnuttanut paikkansa opettajankoulutuksessa ja opettajien täydennyskoulutuksessa.

3. Demokratian kehittäminen ja vaaliminen on meidän kaikkien tehtävä

Toimivan demokratian ja demokratian kehittämisen kannalta on tärkeää, että meillä jatkossakin on aktiivinen ja elinvoimainen kansalaisyhteiskunta, jossa kansalaiset yhdessä osallistuvat yhteiskunnalliseen keskusteluun. On keskeistä, että voimme yhdessä pohtia, miten demokratiaamme voitaisiin kehittää entistä paremmin vastaamaan 2020-luvun haasteisiin. Kannustan siksi myös kaikkia halukkaita osallistumaan keskusteluun valtioneuvoston demokratiapolitiikasta ja siitä, miten meidän demokratiaamme jatkossa tulisi kehittää.

¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79279/07_17_demokratiapol_FI_final.pdf?sequence

² <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76524>

³ <https://oikeusministerio.fi/Demokratiaohjelma-2025>

⁴ https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/21336537/Demokratiaohjelma_toimintasuunnitelma.pdf/639198b6-a37d-c692-98fe-9833999b48a5/Demokratiaohjelma_toimintasuunnitelma.pdf

Niklas Wilhelmsson, enhetschef, enheten för demokrati och val, Finlands justitieministerium

1. Inledning

Debatten om demokratins funktion är högaktuell just nu. Bland annat omvälvningar inom den internationella politiken, den ökade ojämlikheten och de allt mer varierande formerna för delaktighet utmanar tillvägagångssätten inom den traditionella demokratin. Demokratin, rättsstaten och de grundläggande och mänskliga rättigheterna utgör tillsammans den värdegrund som den finländska samhällsordningen bygger på. Den finländska demokratin stöder sig på rättsstaten där grundlagen ger ett starkt skydd för varje individs människovärde, integritet och andra grundläggande rättigheter. Individerna ska kunna lita på att deras rättigheter tillgodoses likvärdigt och att de kan vara med och besluta om gemensamma ärenden.

Enligt den finska grundlagen tillkommer statsmakten i Finland folket som företräds av en till riksdag samlad representation. Demokratin inkluderar individens rätt att delta i och påverka utvecklingen av samhället och den egna livsmiljön. Grundlagen och flera andra bestämmelser förpliktar myndigheterna att agera öppet. Enligt lagen ska medborgarna ha möjlighet att påverka beslut om gäller dem själva. Enligt 14 § 4 mom. i grundlagen skall det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Detta innebär också individernas deltagande i det civila samhällets verksamhet och påverkan i beslutsfattande som gäller individen själv genom förmedling av det civila samhället. Detta underbygger också för sin del sådana positiva åtgärder från offentlig makt med vilka man strävar efter att trygga individernas verkliga förutsättningar att utnyttja yttrandefriheten, mötes- och föreningsfriheten som garanteras i 12 § och 13 § i grundlagen. Enligt 20 § i grundlagen skall det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön, och enligt 22 § se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Den offentliga makten kan främja allmänhetens möjligheter att delta genom att utveckla lagstiftningen, informationsstyrning, anvisningar och kommunikation samt genom att rikta resurser till att utveckla demokratin och främja medborgarinflytande.

2. Statsrådets demokratipolitik och demokratiprogram 2025

Syftet med statsrådets demokratipolitik är att svara på aktuella utmaningar som anknyter till demokratin samt att främja förverkligandet av medborgarnas möjligheter att delta och påverka. Demokratipolitiken bör utvecklas långsiktigt, och det demokratiprogram 2025 som ska genomföras under denna regeringsperiod utgör en fortsättning på den demokratipolitiska handlingsplanen¹ som genomfördes under 2017–2019 och som i sin tur byggde på en demokratipolitisk redogörelse² som statsrådet överlämnade till riksdagen 2014. Rättigheter att delta behandlas också i statsrådets handlingsplan för grundläggande och mänskliga rättigheter. När det gäller dessa har arbetet samordnats med demokratipolitiken.

I regeringsprogrammet för statsminister Marins regering för 2019–2023 fastställs det att regeringen inleder ett förvaltningsövergripande demokratiprogram som sträcker sig till 2025. Demokratiprogrammet fungerar som ett paraply för olika ministeriers demokratiprojekt³.

Ministerarbetsgruppen för utvecklande av rättsstaten och för inre säkerhet antog handlingsplanen för demokratiprogrammet i mars 2020⁴. I handlingsplanen fastställs åtgärderna och tidtabellen för olika demokratiprojekt som genomförs under regeringsperioden. Handlingsplanen kompletteras under programperioden utifrån lägesanalysen, utfrågningarna och genomgången i ministergruppen. Utifrån allt detta bereds år 2022 statsrådets principbeslut om utvecklingen av demokratin på lång sikt.

Demokratiprogrammet består av fem olika teman: 1) delaktighet och en ny typ av påverkan, 2) representativ demokrati, 3) direkt och deltagande demokrati, 4) öppen förvaltning, samråd och civilsamhälle, samt 5) fostran i demokrati och mänskliga rättigheter och inkludering av ungdomar. Syftet med det tväradministrativa programmet är att främja delaktighet och en ny typ av växelverkan mellan förvaltningen och det civila samhället. Programmet bidrar till att delaktighet och demokrati som handlingssätt står i centrum av den offentliga förvaltningen. Programmet syftar också till att utveckla nya sätt att delta, främja öppenhet och samråd under beredningen, stärka det civila samhällets verksamhetsbetingelser samt att främja demokrati och utbildning i mänskliga rättigheter och ungdomars delaktighet. Inom ramen för programmet har två parlamentariska arbetsgrupper inrättats med uppgift att utreda utvecklingen av val-, parti- och partifinansieringslagstiftning och lagen om medborgarinitiativ samt att bereda införandet av ett öppenhetsregister.

Följande mål har satts upp för demokratiprogrammet:

- Demokrati och delaktighet står i centrum av den offentliga förvaltningen, och detta har skrivits in i strategin för offentlig förvaltning.
- Valsystemet fungerar bra, valets proportionalitet fungerar bättre än idag, valdeltagandet ökar och möjligheten att ställa upp som kandidat är mer jämlikt än idag.
- Valtrakasserier identifieras som fenomen och kan hanteras effektivt.
- Den offentliga förvaltningens verksamhet är mer öppen och transparent. Förberedande handlingar och information är bättre tillgängliga, öppenhetsregistret har upprättats och valfinansieringen är mer transparent.
- Samarbete inom statsrådet för att främja demokrati, rättsstatsprincipen och grundläggande och mänskliga rättigheter har stärkts, och förtroendet mellan offentliga myndigheter, politiker och det civila samhället är stort.
- Att sänka åldersgränserna för medborgarinitiativet och det europeiska medborgarinitiativet utreds. Det är lättare än tidigare att ordna kommunala folkomröstningar. Kommuner, landskap och statsförvaltningen inför nya former av deltagande.

- Webbaserade demokratitjänster möjliggör ett mer varierat och lika deltagande. De är också mer tillgängliga både vad gäller teknik och innehåll (inkl. lättförståeligt språk). Unga ska höras mer omfattande och mångsidigare än hittills.
- Hinder för medborgerlig verksamhet har identifierats och avlägsnats. Alla kan delta på lika villkor i det civila samhället. Civilsamhällets insamling av medel har gjorts tydligare. Det civila samhället kommer att höras i ett tidigare skede och mer omfattande än hittills.
- Möjligheten för äldre, personer med funktionsnedsättning samt språkliga och kulturella minoriteter att delta och påverka har förbättrats.
- Färdigheter att delta och demokratikunskaper ligger på en bättre nivå. Genomförandet av läroplaner har stärkts med avseende på demokratifostran och fostran i mänskliga rättigheter. Fostran i demokrati och mänskliga rättigheter har etablerat sin ställning i lärarutbildning och lärarnas fortbildning.

3. Att utveckla och värna om demokratin är allas vår uppgift

För en fungerande demokrati och demokratiutvecklingen är det viktigt att vi fortsättningsvis har ett aktivt och livskraftigt civilsamhälle där medborgarna tillsammans deltar i samhällsdebatten. Det är viktigt att vi tillsammans kan fundera på hur vår demokrati ytterligare kan utvecklas för att möta de utmaningar som vi står inför under 2020-talet. Jag uppmanar därför alla som är intresserade att delta i debatten om statsrådets demokratipolitik och om demokratiutveckling i framtiden.

Skribenten jobbar som konsultativ tjänsteman vid justitieministeriet och som enhetschef för enheten för demokrati och val

¹ https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79279/07_17_demokratiapol_FI_final.pdf?sequence

² <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/76524>

³ <https://oikeusministerio.fi/Demokratiaohjelma-2025>

⁴ https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/21336537/Demokratiaohjelma_toimintasuunnitelma.pdf/639198b6-a37d-c692-98fe-9833999b48a5/Demokratiaohjelma_toimintasuunnitelma.pdf

3 ETELÄ-POHJANMAAN, KESKI-POHJANMAAN JA POHJANMAAN LIITTOJEN PUHEENVUORO: ASUKKAAT KESKIÖÖN - MIKSI OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN ON TÄRKEÄÄ?

Jyrki Kaiponen, maakuntajohtaja, Keski-Pohjanmaan liitto
Asko Peltola, maakuntajohtaja, Etelä-Pohjanmaan liitto
Kaj Suomela, maakuntajohtaja, Pohjanmaan liitto

Hyvinvoivat asukkaat tekevät alueesta elinvoimaisen. Hyvinvointi puolestaan on vahvasti kytkeytynyt osallisuuteen. Tutkimukset osoittavat, että itsensä osallisiksi kokevilla henkilöillä sekä koettu että todellinen terveys on useammin parempi kuin henkilöillä, joilla on tunne ulkopuolisuudesta, voimattomuudesta ja näköalattomuudesta. Osallisuutta edistämällä estetään syrjäytymistä ja vähennetään eriarvoisuutta.

Huoli demokratian tilasta voimistuu sekä maailmalla että Suomessa. Liian suuri osa asukkaista jättää äänestämättä ja luottamus demokratiaan heikkenee. Vastakkainasettelut korostuvat ja ihmiset pyrkivät jakamaan itsensä ja toisensa erilaisiin ryhmiin. Heikentyneet tulevaisuudennäkymät, poliittisen kartan pirstaloituminen sekä sosiaalisen median kärjistävä vaikutus ruokkivat eri ryhmien välistä vastakkainasettelua. Valeinformaation määrä kasvaa ja mielipidevaikuttamisen tavoitteena on yhä useammin lietsoa hämmennystä ja eripuraa. Demokratia kaipaa uudistamista, sillä perinteisen edustuksellisen demokratiamme rakenteet ja toimintatavat eivät enää vastaa nykyajan ja tulevaisuuden tarpeisiin. Äänestämisen kerran neljässä vuodessa ei riitä, vaan edustuksellisen demokratian rinnalle on rakennettava monipuolisesti erilaisia suoran vaikuttamisen mahdollisuuksia. Kansalaisten ja eri kansalaisuusjärjestöjen osallisuus yhteiskuntapoliittisessa päätöksenteossa korostuu. Julkinen talous on Suomessa nopeasti heikkenemässä ja uusia ratkaisuja tarvitaan. Yksi ratkaisuista on ottaa asiakkaat mukaan palvelujen ja elinympäristön kehittämiseen. Asiakkaiden mahdollisuus vaikuttaa omiin palveluihinsa parantaa niiden laatua, vaikuttavuutta ja tuottavuutta.

Miten vastata haasteeseen?

Edellä kuvattuihin haasteisiin voidaan vastata vain parantamalla asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia osallistua asioiden valmisteluun, päätöksentekoon ja palvelujen kehittämiseen. Avoimuudella ja ajantasaisella tiedon välittämällä on tässä suuri merkitys. Osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet vahvistavat asukkaiden hyvinvointia ja luottamusta demokratiaan ja parantavat palveluja.

Osallistamisessa kysymys on ennen muuta ihmisten kuuntelemisesta ja heidän ajatustensa huomioimisesta. On tärkeää, että eri-ikäisiä osallistetaan heitä itseään koskevaan ja kaikkeen päätöksentekoon. Annetaan niin lapsille, nuorille, työikäisille kuin ikäihmisille mahdollisuuksia osallistua, toteuttaa itseään ja toimia omista lähtökohdistaan. Olennaista on huolehtia myös erityisryhmien ja vähemmistöjen äänen kuulemisesta.

Kokeilemalla oppii

Suomalaiset ja pohjalaiset ovat aktiivista kansaa. Asioihin halutaan vaikuttaa, mutta omalla tavalla ja silloin, kun itselle sopii. Koska yksi tapa osallistua ei sovi kaikille, on luotava monia erilaisia osallistumisen mahdollisuuksia ja tapoja.

Miten kunnat ja maakunnat voivat vastata tähän haasteeseen? Ensinnäkin kokeilemalla oppii eikä aina voi tietää etukäteen, mikä toimii. On lähdettävä rohkeasti ja ennakkoluulottomasti suunnittelemaan ja kokeilemaan erilaisia osallistumistapoja yhdessä asukkaiden kanssa. Kokeilemalla erilaisia osallistumisen tapoja nähdään, mikä toimii kulloiselle kohderyhmälle. Kokeiluista pitää ottaa opiksi ja parantaa toimintaa taas seuraavalla kerralla. Toiseksi

3 ETELÄ-POHJANMAAN, KESKI-POHJANMAAN JA POHJANMAAN LIITTOJEN PUHEENVUORO: ASUKKAAT KESKIÖÖN - MIKSI OSALLISUUDEN EDISTÄMINEN ON TÄRKEÄÄ?

osallistumisen kehittämisen pitää olla järjestelmällistä ja suunnitelmallista. Mikäli toiminta ei ole suunnitelmallista, valuvat matkan varrella opitut asiat helposti hukkaan. Kolmanneksi on hyvä tiedostaa, että kysymys on kokonaisvaltaisesta muutoksesta, osallistavan toimintakulttuurin rakentamisesta. Siitä että jatkuvasti opitaan tekemään asioita uudella tavalla ja että opit myöskin siirtyvät organisaatiossa yksiköltä ja ihmiseltä toiselle.

Digitaaliset välineet käyttöön

Digitaalisuus on arkipäivää niin maakuntien, kuntien kuin järjestöjen työssä. Se on tuonut uusia mahdollisuuksia ja työkaluja tiedon välittämiseen ja osallisuuden edistämiseen. Digitaalisuus mahdollistaa laajankin joukon äänen kuulumisen aina suunnittelusta päätöksentekoon asti. Erilaisia digitaalisia työkaluja hyödynnetään maakuntien osallisuustyössä. Erilaiset alustat ovat laajasti käytössä, jotta saadaan kerättyä maakuntien asukkaiden ja vaikuttajien mielipiteitä ja ajatuksia. Sosiaalinen media puolestaan on kanava ajantasaiseen tiedottamiseen. Digitaalisuus tukee myös kestäväää kehitystä, koska sen avulla osallistuminen onnistuu ilman matkustamista, joka kuntien välillä tapahtuu useimmin yksityisautoilulla.

Yhteistyöllä enemmän

Kun osallisuutta edistetään laajalla yhteistyöllä, ovat tulokset vaikuttavampia. Tarvitaan maakuntien ja kuntien välistä yhteistyötä sekä vuoropuhelua julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Maakuntien ja kuntien välinen yhteistyö on tärkeää vertaisoppimisen näkökulmasta. Pyörää ei tarvitse aina keksiä uudelleen, vaan hyviä toimintamalleja on eri puolilla Suomea ja maailmaa tarjolla valtavasti. Tieto niistä pitää saada leviämään toimijalta toiselle. Tässä työssä erilaiset verkostot ovat keskeisessä asemassa.

Kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämässä. Järjestöjen rooli tulee tunnustaa ja tunnustaa ja niiden toimintaedellytyksiä vahvistaa. Järjestöt tulee huomioida kumppanuusperiaatteen mukaan siten, että järjestöt ovat tasapuolisina toimijoina julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla. Yhtä tärkeää on kannustaa vapaaehtoistoimintaan ja tarjota uudenlaisia osallistumisen tapoja.

Pohjalaismaakunnissa osallisuuteen liittyvää yhteistyötä on vuosien aikana kehitetty järjestelmällisesti. Maakunnissa toimivien järjestöjen erilaisten yhteistyöfoorumien tavoitteena on järjestötoiminnan näkyväksi ja tunnetuksi tekeminen, kansalaisten ja järjestöjen osallistumismahdollisuuksien parantaminen sekä järjestöjen välisen ja järjestöjen ja julkisen sektorin välisen yhteistyön edistäminen. Kuntien yhteistyöverkostoissa puolestaan jaetaan hyviä esimerkkejä ja kokemuksia osallisuuden edistämiseksi. Maakuntien toimijat kokoontuvat säännöllisesti yhteisillä areenoilla keskustelemaan osallisuuteen liittyvistä esimerkeistä.

Kaikissa pohjalaismaakunnissa tärkeä maakuntien toimijoita yhteen kokoava ja osallistava prosessi on maakuntaohjelmien laatiminen ja toteuttaminen. Maakuntaohjelmissa linjataan maakunnan aluekehittämisen keskeiset tavoitteet tuleville vuosille. Jotta maakuntien menestyksen edellytyksistä saavutettaisiin yhteinen näkemys, tarvitaan osallistavaa yhteistyötä maakuntien liittojen ja kansalaisyhteiskunnan eri ryhmien välillä. Maakuntaohjelmatyössä osallistetaan alueen toimijoita esimerkiksi erilaisten strategiatyöpajojen, säännöllisen työryhmätyöskentelyn sekä kuulemisten kautta.

3 UT TALANDE AV SYDÖSTERBOTTENS, MELLERSTA ÖSTERBOTTENS OCH ÖSTERBOTTENS FÖRBUND: INVÅNARNA I FOKUS - VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT FRÄMJA DELAKTIGHET?

Jyrki Kaiponen, landskapsdirektör, Mellersta Österbottens förbund
Asko Peltola, landskapsdirektör, Sydösterbottens förbund
Kaj Suomela, landskapsdirektör, Österbottens förbund

Välmående invånare gör området livskraftigt. Välmåendet är i sin tur starkt kopplat till delaktigheten. Undersökningar visar att både den upplevda och den faktiska hälsan hos personer som upplever sig vara delaktiga är bättre jämfört med personer som har en känsla av utanförskap, kraftlöshet och brist på utsikt. Genom att främja delaktighet förhindrar man marginalisering och minskar ojämlikhet.

Oron för demokratins tillstånd blir starkare både globalt och i Finland. En alltför stor del av invånarna låter bli att rösta och förtroendet för demokratin naggas i kanterna. Motsättningarna framhävs och folk strävar efter att dela in sig själva och varandra i olika grupper. De försämrade framtidsutsikterna, fragmenteringen på den politiska kartan samt de negativa effekterna av sociala medier ökar motsättningarna mellan olika grupper. Mängden falsk information ökar och målet för lobbyverksamhet är allt oftare att skapa förvirring och splittring. Demokratin behöver förnyas för strukturerna och verksamhetssätten hos den traditionella representativa demokratin svarar inte längre mot nutidens och framtidens behov. Det räcker inte med att rösta en gång på fyra år, utan vid sidan av den representativa demokratin bör man mångsidigt bygga upp olika möjligheter till direkt påverkan. Medborgarnas och olika medborgarorganisationers medverkan i det samhällspolitiska beslutsfattandet framhävs.

Den offentliga ekonomin i Finland håller snabbt på att försvagas och nya lösningar behövs. En lösning är att ta invånarna med i utvecklandet av tjänsterna och livsmiljön. Då invånarna har möjlighet att påverka sina egna tjänster förbättras tjänsternas kvalitet, effektivitet och produktivitet.

Hur ska man svara på utmaningen?

Man kan svara på utmaningarna som beskrivs ovan endast genom att förbättra invånarnas möjligheter till påverkan genom deltagande i ärendeberedning, beslutsfattande och tjänsteutveckling. Öppenhet och förmedling av aktuell information spelar här en stor roll. Delaktigheten och påverkningsmöjligheterna stärker invånarnas välmående och förtroende för demokratin, och förbättrar servicen.

Delaktighet handlar först och främst om att lyssna på människor och att ta deras tankar i beaktande. Det är viktigt att människor i olika åldrar inkluderas i beslutsfattande, såväl sådant som gäller dem själva som generellt. Låt oss ge såväl barn, unga, personer i arbetsför ålder som seniorer möjlighet att delta, förverkliga sig själva och agera utifrån sina egna perspektiv. Det är också viktigt att se till att grupper med specialbehov och minoriteter får sin röst hörd.

Man lär sig genom att pröva

Finländarna och österbottningarna är ett aktivt folk. Man vill påverka saker och ting, men på ens eget sätt och då när det passar en själv. Eftersom ett sätt att delta inte passar alla, måste man skapa olika möjligheter och sätt att delta.

Hur kan kommunerna och landskapen svara på denna utmaning? För det första lär man sig genom att pröva, och man kan inte alltid på förhand veta vad som fungerar. Man måste modigt och utan fördomar börja planera och pröva olika sätt att delta tillsammans med invånarna. Genom att pröva olika sätt att delta ser man vad som fungerar för respektive målgrupp.

3 UT TALANDE AV SYDÖSTERBOTTENS, MELLERSTA ÖSTERBOTTENS OCH ÖSTERBOTTENS FÖRBUND: INVÅNARNA I FOKUS - VARFÖR ÄR DET VIKTIGT ATT FRÄMJA DELAKTIGHET?

Man bör ta lärdom av det och förbättra verksamheten för följande gång. För det andra bör delaktigheten utvecklas systematiskt och metodiskt. Om verksamheten inte är metodisk, händer det lätt att de saker man lärt sig under färden går om intet. För det tredje är det bra att vara medveten om att det handlar om en helhetsförändring, om att bygga upp en inkluderande verksamhetskultur. Det handlar om att ständigt lära sig att göra saker på ett nytt sätt och att lärdomarna också inom organisationen går från en enhet och person till en annan.

Digitala verktyg i bruk

Digitaliseringen är en del av vardagen i såväl landskapens, kommunernas som organisationernas arbete. Den har fört med sig nya möjligheter och verktyg för förmedling av information och främjande av delaktighet. Digitaliseringen gör det möjligt för en bred grupp att göra sin röst hörd, ända från planering till beslutsfattande. Olika digitala verktyg används i landskapens delaktighetsarbete. Olika plattformar används på bred front för att samla in åsikter och tankar från invånarna och påverkarna i landskapen. De sociala medierna utgör å sin sida en kanal för aktuell information. Digitaliseringen stöder också den hållbara utvecklingen, och med dess hjälp kan man delta utan att resa, vilket mellan kommunerna oftast sker genom privatbilism.

Mera genom samarbete

Då delaktigheten främjas genom ett brett samarbete ger resultaten större effekt. Samarbete mellan landskapen och kommunerna behövs, liksom en dialog mellan den offentliga sektorn och medborgarsamhället.

Samarbetet mellan landskapen och kommunerna är viktigt med tanke på ömsesidigt lärande. Man behöver inte alltid uppfinna hjulet på nytt, utan det finns en uppsjö av goda verksamhetsmodeller till buds runt om i Finland och i världen. Kunskapen om dessa borde spridas från en aktör till en annan. I det här arbetet har olika nätverk en central betydelse. Medborgarsamhället har en viktig roll i att främja välfärden och delaktigheten. Organisationernas roll bör identifieras och erkännas och deras verksamhetsförutsättningar bör stärkas. Organisationerna bör beaktas enligt partnerprincipen så att de utgör jämlika aktörer vid sidan av den offentliga och privata sektorn. Lika viktigt är också att uppmuntra till frivilligverksamhet och erbjuda nya sätt att delta.

I de österbottniska landskapen har man under årens lopp systematiskt utvecklat samarbetet kring delaktighet. Målet för de olika samarbetsforumen för organisationerna i landskapet är att göra organisationsverksamheten synlig och känd, att förbättra möjligheterna till deltagande för medborgare och organisationer samt att främja samarbetet såväl organisationerna emellan som mellan organisationerna och den offentliga sektorn. I kommunernas samarbetsnätverk delas goda exempel och erfarenheter kring främjande av delaktighet. Landskapens aktörer samlas regelbundet på gemensamma plattformar för att diskutera exempel i anslutning till delaktighet.

I de österbottniska landskapen är uppgörandet och genomförandet av landskapsprogrammen en viktig process som bidrar till större delaktighet och förenar aktörerna i landskapen. I landskapsprogrammen dras upp riktlinjer för de viktigaste målen gällande landskapets regionala utveckling för de kommande åren. För att nå en gemensam syn på förutsättningarna för landskapens framgång, krävs inkluderande samarbete mellan landskapsförbunden och de olika grupperna i medborgarsamhället. I arbetet med landskapsprogrammet inkluderas regionens aktörer till exempel via olika strategiworkshoppar, regelbundet arbetsgruppsarbete och utfrågningar.

Lotta Angergård, vt. toiminnanjohtaja, Pelastakaa lapset Ahvenanmaalla

Tänä vuonna Suomi juhlii 30 vuotta täyttävää YK:n lapsen oikeuksien yleissopimusta. Sopimuksen tavoitteena on turvata lasten ihmisoikeudet ja sen artiklassa 12 käsitellään lapsen näkemysten kunnioittamista kaikissa häntä koskevissa asioissa. Näkemyksiä huomioitaessa on otettava huomioon lapsen ikä ja kypsyys. Lasten ja nuorten osallistumisen oikeus on siis varmistettu sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Keskeinen kysymys onkin, miten yhdistys tai kunta siirtyy sanoista tekoihin tuon osallistumisen varmistamiseksi. Kun lainsäädäntö ja ohjaavat asiakirjat ovat olemassa, ja poliittista tahtoa löytyy, mutta täytäntöönpano on jäänyt polkemaan paikoilleen, miten voimme toimia? Millä tavoin voimme luoda todellisen mahdollisuuden lapsille ja nuorille osallistua? Mikä on se keino, jolla taataan lasten oikeus tulla kuulluksi ja osallistua yhteiskuntaan ja ympäröivään elämään? Miten voimme hyödyntää lasten ja nuorten osaamista ja näkökulmia?

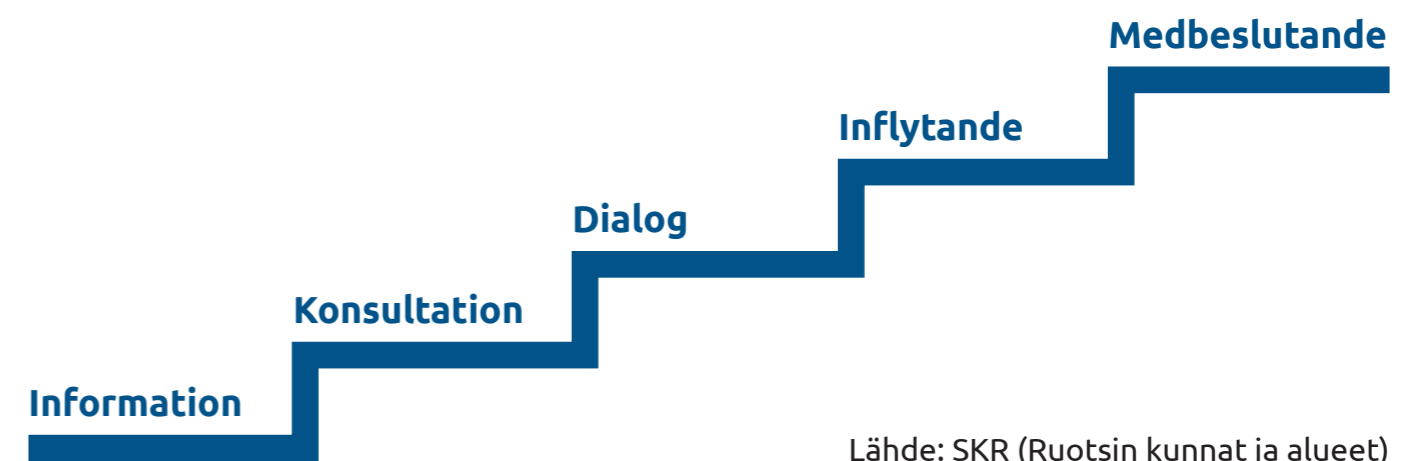
Vuodesta 2014 lähtien Ahvenanmaan Pelastakaa lapset on palkannut kuusi 14–17-vuotiasta kesätyöntekijää. Kutsumme heitä lasten oikeuksien piloteiksi. Toiminnan idea perustuu siihen, että tällä tavoin voidaan hyödyntää lasten ainutlaatuisia tietoja, taitoja ja näkemyksiä lapsena olemisesta tämän päivän yhteiskunnassa. Koska aikuisilla on oma kokemuksensa lapsena olemisesta, meillä on tapana unohtaa, että kokemus lapsena olemisesta on aina oman aikansa tuote. Vanhat kokemukset eivät välttämättä päde enää tänä päivänä. On ehdottoman tärkeää muistaa ne, mutta tarvitaan myös menetelmiä, joiden avulla saadaan tuoretta tietoa siitä, millaista on olla lapsi tänä päivänä.

On niin helppoa puhua lasten puolesta aikuisen näkökulmasta. Me yritämme kuitenkin lasten oikeuksia edistävänä järjestönä olla sanojemme mittainen ja antaa lapsille mahdollisuuden tuoda esiin omia näkemyksiään. Haluamme olla järjestö, joka harjoittaa toimintaa yhdessä lasten kanssa. Siksi toimistoomme ilmestyy neljän kesäisen viikon ajaksi kesä-heinäkuussa yhteensä kuusi lasten oikeuksien pilottia. Koko toiminnan seitsemänvuotisen historian ajan nämä työpaikat ovat olleet erittäin haluttuja. Olemme huomanneet, että lapset ja nuoret haluavat olla mukana rakentamassa parempaa yhteiskuntaa. Pilottien työ on vuosien mittaan vaihdellut, mutta lasten oikeuksien sopimus ja lasten ihmisoikeudet ovat aina muodostaneet sen perustan. Hankkeen onnistumiseen on vaikuttanut osaltaan se, että resurssit ohjaukseen on ollut riittävästi. Näin toimintaa on luotsattu yhdessä ryhmänä eteenpäin samalla kun on voitu hyödyntää ryhmän jokaisen yksilön omia näkemyksiä. Meille tällä yhteistyöllä lasten oikeuksien pilottien kanssa on ollut vaikutusta myös muuhun lasten oikeuksien työhön. Ensimmäisten kesätyöläisten palkkaamisen myötä varmistimme myös aikuisten tuen niille lapsille ja nuorille, jotka haluavat olla mukana vahvistamassa lasten oikeuksia. Yhdistyksen hallituksessa on myös kaksi paikkaa alle 18-vuotiaille jäsenille.

Tämän Pelastakaa lapset -järjestön osallisuushankkeen lyhyen esittelyn myötä haluan tuoda esiin sitä, että on tärkeää nähdä lapset resurssina ja että meidän päättäjien tai muiden aikuisten tulisi pohtia, miten voimme saada lapset mukaan demokratian rakentamiseen antamalla heille mahdollisuuden olla mukana vaikuttamassa elämäänsä ja yhteiskuntaan yleisesti. Voisiko kunta varata lapsille ja nuorille tietyn määrän kesätyöpaikkoja ensi kesänä? Tai kenties avata kunnantalon ovet kunnan nuorille kehittäjille ja demokratian edistäjille?

Todellisen vaikutusvallan ja osallistumisen luomisessa on erittäin tärkeää, että lapset (ja itse asiassa kaikki kansalaiset) saavat tietoa ja käytännön kokemuksia demokratiasta, osallisuudesta ja vaikuttamisesta arjessa. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan lapsilla on oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa ja oikeus saada tietoa sekä ilmaista itseään vapaasti. Todellisten mahdollisuuksien luominen tarkoittaa, että lapsille tarjotaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päätösprosesseihin, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä ja yhteiskuntaan muutoinkin. On tärkeää, että lapset saavat tietoa lapselle ymmärrettävällä kielellä ajankohtaisista asioista ja päätösprosesseista sekä konkreettista tukea, joka varmistaa lapsen osallistumismahdollisuudet. Tämä koskee sekä yksittäistä lasta että lapsia ryhmänä.

Minulle tärkeä työkalu tämän prosessin ymmärtämisessä on ollut osallisuuden tikkaat. Ne perustuvat suunnittelututkija Sherry Arnsteinin ajatuksiin. Arnstein kirjoitti kriittisen artikkelin (A ladder of citizen participation 1969) siitä, mitä hän piti osallistumiseen liittyen tekopyhytenä. Hän oli sitä mieltä, että ennen kaikkea heikossa asemassa oleville yhteiskunnan ryhmille olisi annettava paljon enemmän vaikutusvaltaa siihen, miten yhteiskuntaa/kaupunkia suunnitellaan, rakennetaan ja hoidetaan. Osallisuuden tikkaat on tärkeä osa prosessia selvittää, miten paljon valtaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa ja olla osallinen oikein on. On liian paljon sellaisia prosesseja, joissa väitämme mahdollistaneemme osallistumisen ja vaikuttamisen, vaikka todellisuudessa seisomme yhä tikkaiden ensimmäisellä askelmalla. Lasten kanssa tehtävässä osallisuustyössä valta on tärkeä ulottuvuus, johon aikuisten on otettava kantaa ja josta heidän on oltava tietoisia.

Demokratiatyö lasten kanssa on tärkeää sekä tulevaisuuden oppimisprosessina että nykyhetken vaikuttamista ajatellen. Nykypäivän lapsista puhutaan usein tulevaisuutenamme. Se on tietenkin totta, mutta haluan korostaa, että jo lapsuudella itsessään on itseisarvo. Lasten osallistuminen ja sitoutuminen ovat tärkeitä tällä hetkellä. Teemme demokratiatyötä yhdessä tämän päivän lasten kanssa, emme vain luodaksemme tulevaisuuden aikuisia. Demokratiatyö perusmuodossaan on sitä, että annetaan mahdollisuus oppia yhteistyötä, neuvottelutaitoa, eteenpäin johtamista, kompromissien tekoa, ehdotuksien muotoilua,

argumentointia ja mielipiteiden haastamista ja muuttamista. Lyhyesti sanottuna tarjotaan siis tilaa kasvaa, mahdollisuus tulla otetuksi tosissaan ja nähdyksi resurssina. Tätä demokratian perustyyötä tarvitaan kaikkialla, missä on lapsia. Se muodostaa perustan lasten mahdollisuudelle ja oikeudelle osallistua ja vaikuttaa omaan elämäänsä ja yhteiskunnan rakentamiseen.

Edellä esitetyn perusteella voidaan sanoa, että osallistumisen ja terveyden välillä on tärkeä yhteys. Mahdollisuus muokata arkeaan ja vaikuttaa omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin tarjoaa merkityksellisyyden tunteen, mikä itsessään on avain terveyteen ja hyvinvointiin. Merkityksellisyys yhdessä *ymmärrettävyyden* ja *hallittavuuden* kanssa muodostaa sen, mitä sosiologi Aaron Antonovsky kutsuu KASAMiksi eli koherenssin tunteeksi (The Mystery of Health 1987). Sen tärkeä osatekijä on osallistuminen. Vähäinen mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi omaan elämäntilanteeseen on vahvasti yhteydessä terveyteen. KASAM korostaa, että yksilön terveys voi olla hyvä, kun hän saa tuntea osallisuutta johonkin, joka on ymmärrettävää ja merkityksellistä. Yhteys demokratiatyön ja terveyden välillä on siis selvä. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin kannalta osallisuus on keskeisen tärkeässä roolissa, ja lasten ja nuorten kannustaminen edistää sekä demokratiaa että kansanterveyttä.

Lasten osallistumisoikeuden turvaamiseksi on kehitetty erilaisia menetelmiä ja malleja. YK:n lapsen oikeuksien komitea, joka valvoo lapsen oikeuksien yleissopimuksen noudattamista, antaa ohjeita tässä työssä toteamalla, että kaikkien prosessien, joissa lapset ovat mukana, on oltava avoimia, informatiivisia, vapaaehtoisia, kunnioittavia, merkityksellisiä, osallistavia ja lapsen ikään sopivia. Tämä koskee sekä yksittäistä lasta että lapsia ryhmänä. Pelastakaa lapset -järjestön kokemukset työskentelystä yhdessä lasten kanssa osoittavat, että lapsilla on erilaisia keinoja vaikuttaa yhteiskuntaan, mutta aikuisten tulee mahdollistaa se auttaen, ohjaten ja ovia avaamalla. Matkalla voi toisinaan olla oikeudellisia esteitä, muodollisia tai epämuodollisia valtajärjestelmiä, tilojen saatavuuteen liittyviä haasteita ja muita näkyviä ja näkymättömiä esteitä. On hyvä muistaa, että kyseessä on tasapainoilu ohjauksen, tukemisen ja valmentamisen sekä valmiiksi paketoitujen ratkaisujen välillä. On tärkeää arvioida jatkuvasti niin itseään kuin johtajuutta, jotta tarjoamme todellisen osallisuuden mahdollisuuden. Se on sijoitus sekä nyhyhetkeen että tulevaisuuteen.

Lisätietoa Pelastakaa lapset -järjestön työstä Ahvenanmaalla:

Ålandska barns rapport till FN (2021)

<https://raddabarnen.ax/historisk-rapport-fran-alandska-barn-till-fn>

Pelastakaa lapset -järjestön raportti lasten oikeuksista Ahvenanmaalla (2021)

<https://raddabarnen.ax/barnkonventionen-30-ar-pa-aland-uppmarksammades-med-viktiga-samtal-om-barns-rattigheter/>

Demokratiakasvatusta lasten ehdoilla (2016)

www.paf.se/about-us/paf-makes-a-difference/radda-barnen

Lotta Angergård, vikarierande verksamhetsledare, Rädda Barnen på Åland

I år firar Finland 30 år med barnkonventionen, en konvention som ska säkra barns mänskliga rättigheter och där artikel 12 handlar om barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad. Barn och ungas rätt till delaktighet är således säkrad i lagstiftning på både nationell och internationell nivå. Den stora frågan är hur går en förening eller en kommun från ord till handling för att säkertställa delaktighet. När lagstiftning och styrdokument finns på plats, den politiska viljan finns, men implementeringen har stannat av, hur kan vi då jobba? Vilken är egentligen vägen för att skapa reell möjlighet för barn och unga till deltagande? Vilken är metoden som säkerställer barns rätt till att bli hörda, att få bidra till det samhälle som de bor i, till det liv som de lever just nu? Hur kan vi ta tillvara den kompetens och de perspektiv som barn och unga har?

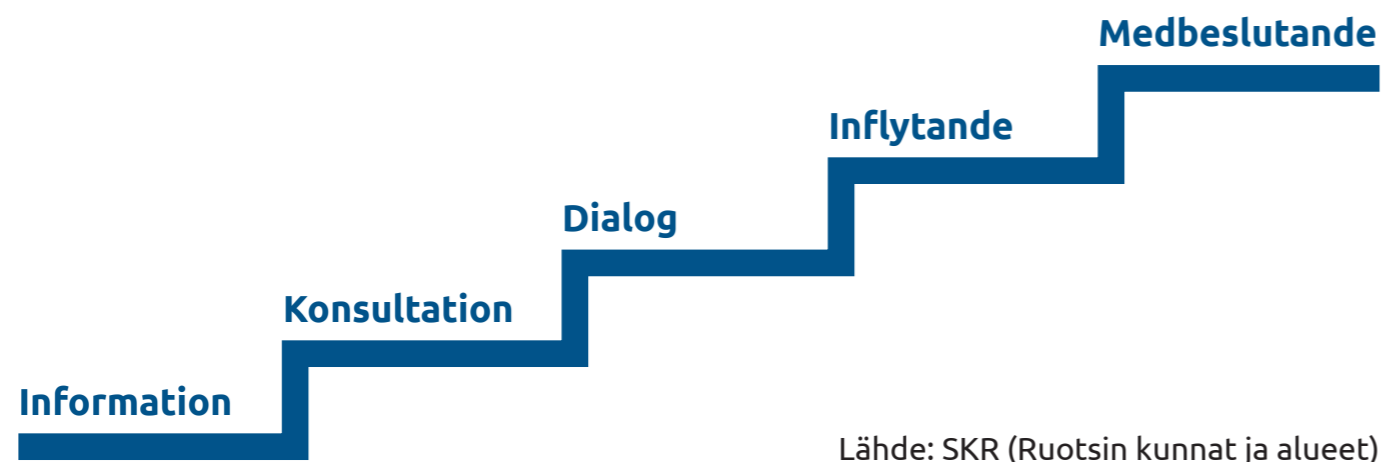
Rädda Barnen på Åland har sedan år 2014 anställt sex stycken unga sommarjobbare i åldern 14-17 år. Vi kallar dem barnkonventionspiloter och hela idén bygger på att ta tillvara på den unika kunskap, kompetens och perspektiv som barn har om att vara barn i dagens samhälle. Eftersom alla vuxna har egen erfarenhet av att barn så tenderar vi att glömma att erfarenheten av att vara barn är en färskvara. Gamla erfarenheter är gamla meriter. Förvisso viktiga att ha med, men här behövs metoder för att inhämta den förstahandsinformation som barn har om hur det är att vara barn i dag.

Det är så lätt att försöka föra barnens talan ur vårt vuxna barnperspektiv. Nu försöker vi som barnrättsorganisation leva som vi lär och låta barnen föra sin egen talan. Vi vill vara en förening som bedriver verksamheter tillsammans med barn. Under fyra veckor i juni-juli fylls därför Rädda Barnens kansli med nya medarbetare i form av sex barnkonventionspiloter. Sedan starten för sju år sedan har dessa arbetsplatser varit mycket eftertraktade. Vi har konstaterat att det finns en stark önskan hos barn och unga om att få vara med och bidra till ett bättre samhälle. Under åren har temat för barnkonventionspiloternas arbete varierat, men barnkonventionen och barns mänskliga rättigheter har alltid varit grunden. En viktig resurs som har gjort denna satsning lyckad är att ha tillräckligt med handledningsresurser som kan lotsa och tillsammans skapar en grupp samtidigt som det finns en beredskap att ta tillvara de unika perspektiv som varje individ i gruppen har. För oss på Rädda Barnen har arbetet med barnkonventionspiloterna gjort skillnad i vårt barnrättsarbete. Parallellt med att vi anställde våra första sommarjobbare så säkrade vi även vuxenstöd för de barn och unga som vill engagera sig för barns rättigheter och vi reserverade även två platser i föreningens styrelse för personer under 18 år.

Jag vill utifrån denna korta presentation från Rädda Barnens delaktighetsresa lyfta fram vikten av att se barn som en resurs, att du som beslutsfattare eller annan viktig vuxnen ska reflektera över hur du kan involvera barn i demokratibygget genom att ge möjlighet att vara delaktig och påverka i sitt liv och i samhället i stort. Kan kommunen vika några sommarjobbplatser för barn och unga nästa sommar? Kanske öppna upp kommunhuset för unga kommunutvecklare/demokratiarbetare?

I arbetet med att skapa reellt inflytande och delaktighet är det av stor vikt att barn (egentligen alla medborgare) får kunskap och praktisk erfarenheter av demokrati, delaktighet och inflytande i sin vardag. Enligt barnkonventionen har barn rätt att bli hörda, att vara delaktiga och ha inflytande i alla frågor som rör barnet. Att skapa reella möjligheter innebär att barn erbjuds medverka till delaktighet och inflytande i beslutsprocesser som påverkar det egna livet och samhället. Det är väsentligt att barn får information på ett för barnet begripligt språk om aktuella frågor och om beslutsprocesser, samt konkret stöd som säkrar barnets möjligheter till delaktighet. Detta gäller så väl det enskilda barnet som barn i grupp.

Ett verktyg som har varit viktigt för mig i att förstå denna process är delaktighetstrappa. Den bygger på planeringsforskaren Sherry Arnsteins deltagandesteg. Arnstein skrev en kritisk artikel (A ladder of citizen participation 1969) om det hon ansåg var hyckleri kring deltagande. Hon menade att framför allt utsatta grupper i samhället borde ges mycket mer inflytande över hur samhället/staden planeras, byggs och förvaltas. Delaktighetstrappan är en viktig del i en process för att tydliggöra hur mycket makt och möjligheter det finns till påverkan och delaktighet. Det finns alltför många processer där vi utger oss för att ha möjliggjort delaktighet och inflytande fastän vi inte ens har lämnat det första trappsteget. I arbetet med barn och delaktighet är just makt en viktig dimension som vuxenvärlden måste förhålla sig till och vara medveten om.

Demokratiarbetet med barn är viktig både som en lärprocess för framtiden, men också för att kunna påverka här och nu. Dagens barn omnämns många gånger som framtiden. Sant förvisso, men jag vill lyfta fram att barndomen i sig har ett egenvärde. Barns delaktighet och engagemang är viktigt i dag. Vi gör demokratiarbete tillsammans med dagens barn, inte endast för att skapa morgondagens vuxna. Demokratiarbete i dess basform är sammanhang där möjligheten ges att lära sig samarbete, förhandla, leda, kompromissa, formulera förslag, argumentera, (om)pröva åsikter. Kort sagt att vara i ett sammanhang där utrymme finns att växa och där du blir tagen på allvar och sedd som en resurs. Detta demokratiska markarbetet behöver ske överallt där barn finns. Det är basen för att barns möjlighet och rättighet till delaktighet och inflytande i det egna livet och i samhällsbyggandet.

I ovanstående resonemang finns en viktig koppling mellan delaktighet och hälsa. Möjligheten att forma sin vardag och påverka beslut som rör det egna livet ger meningsfullhet, vilket i sig är en nyckel till hälsa och välbefinnande. *Meningsfullhet* bildar tillsammans med *begriplighet* och *hanterbarhet* det som sociologen Aaron Antonovsky kallar *KASAM – känsla av sammanhang* (Hälsans mysterium 1987), där delaktighet är en viktig beståndsdel. Brist på inflytande och möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med hälsa. KASAM lyfter fram att en individ kan vara vid god hälsa om denne kan känna sig delaktig i ett sammanhang som är förstäligt och meningsfullt. Kopplingen mellan demokratiarbete och hälsa är således tydligt. Sett i relation till barn och ungas hälsa och välmående är delaktighet en nyckel och ett främjande förhållningssätt till barn och unga gynnar både demokratin och folkhälsa.

Det finns en mängd olika metoder och modeller utarbetade till hjälp och stöd i arbetet med att säkra barns rätt till delaktighet. FN:s barnrättskommitté som övervakar efterlevnaden av barnkonventionen ger färdkost i detta arbete genom att konstatera att alla processer där barn deltar ska vara transparenta, informativa, frivilliga, respektfulla, relevanta, inkluderande och anpassat för barnets ålder. Detta gäller så väl det enskilda barnet som barn i grupp. Rädda Barnens erfarenheter från arbetet med delaktighet tillsammans med barn visar på att det finns vägar för barn att påverka i samhället, men att det bygger på att vuxna möjliggör, att vi coachar, lotsar och öppnar dörrar. Det kan handla om juridiska hinder, formella eller informella maktordningar, tillgång till utrymme och andra synliga och osynliga hinder. Värmt att notera är att det är en balansgång mellan att lotsa, stötta och coacha till att ta över och servera färdigpaketerade arrangemang. Här gäller det att ständigt utvärdera sig själv och ledarskapet så att vi ger reell möjlighet till delaktighet. Det är en god investering både nu och för framtiden.

Läs mer om Rädda Barnen på Ålands arbete:

Ålandska barns rapport till FN (2021)

<https://raddabarnen.ax/historisk-rapport-fran-alandska-barn-till-fn>

Civilsamhällets rapport om barns rättigheter på Åland (2021)

<https://raddabarnen.ax/barnkonventionen-30-ar-pa-aland-uppmarksammades-med-viktiga-samtal-om-barns-rattigheter/>

Demokratifostran på barns villkor (2016)

www.paf.se/about-us/paf-makes-a-difference/radda-barnen

5 NUORET MUKAAN KUNNISSA – KÄYTTÄJÄ- JA KANSALAIKESKEINEN SUUNNITTELU TUKEE NUORTEN DIGITAALISIA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIA JA PURKAA OSALLISTUMISEN ESTEITÄ

Ilkka Pietilä, Tampereen yliopisto, ALL-YOUTH-hanke

Yhteiskunnan ja kuntien kestävä kehityksen mahdollistamiseksi kansalaisten ja kuntalaisten osallistumisen mahdollistamiseen tähtäävät alustat ja palvelut tulee suunnitella ja rakentaa huomioiden monenlaisten ihmisten tarpeita ja vaatimuksia. Sama pätee alustojen ja palveluiden taustalla ja perustana toimiviin teoreettisiin viitekehyksiin, malleihin sekä päätöksenteon prosesseihin. Palveluita tulee suunnitella käyttäjät, ei päätöksenteon prosessit edellä, ja prosesseja, joihin palvelut kytkeytyvät, tulee olla valmis muotoilemaan kuntalaisten tarpeiden mukaan. Hyvin suunnitellut palvelut voivat purkaa osallistumisen esteitä ja mahdollistaa läpinäkyvämmän ja helpommin saavutettavan päätöksenteon. Kuntalaisten sisällyttäminen päätöksenteon prosessien ja palveluiden suunnitteluun alusta asti voi vahvistaa rakenteiden legitimitettä ja tukea avoimempaa päätöksentekoa.

Yhteiskunnallisella osallistumisella tarkoitetaan perinteisemmin ajateltuna sellaisia aktiviteetteja, kuten äänestäminen ja poliittiset keskustelut (Pietilä et al., 2019), puoluetoiminta (Harris et al., 2010), toimiminen yhteisöissä ja järjestöissä (Adler & Goggin, 2005) sekä valtuutettuihin ja luottamushenkilöihin kohdistetut viestit (Weber et al., 2003). Ekman & Amnå (2012) kytkevät yhteiskunnallisen osallistumisen käsitteeseen myös latentin osallistumisen, jolla tarkoitetaan sellaisia aktiviteetteja, joita pidetään yleisesti epämuodollisina ja epäparlamentarisina, kuten mielenosoitukset, kulutusvalinnat, boikotit ja yhteiskunnallisten sekä poliittisten sisältöjen jakaminen online-ympäristöissä (Stolle & Hooghe, 2011; Meriläinen & Piispa, 2020, Meriläinen 2021). eOsallistumisen (Sähköinen osallistuminen, englanniksi eParticipation) voidaan ajatella merkitsevän yhteiskunnallista osallistumista digitaalisia työkaluja hyödyntäen (Pietilä et al., 2019; 2021d;e). Digitaalisella osallistumisella ja osallisuudella tarkoitetaan puolestaan laaja-alaisemmin sosiaalista, taidollista, taloudellista, ammatillista sekä kulttuurista digitaalista pääomaa, mahdollisuuksia ja aktiviteetteja (Pietilä et al., 2019; Pietilä et al., 2021d;e).

Esteitä ja tarpeita yhteiskunnalliselle osallistumiselle

Nuorten yhteiskunnallista osallistumista on tutkittu monista näkökulmista. Checkowayn ja Gutierrezin (2006) mukaan nuorten yhteiskunnalliseen osallistumiseen sisältyy oletamus päätöksentekoon vaikuttamisesta. Pietilä et al., (2019) mukaan esteitä nuorten näkökulmasta yhteiskunnalliselle osallistumiselle muodostavat esimerkiksi puutteelliset osallistumisen kanavat ja palvelut, vähäiset taustatiedot, sekä yksityisyyskysymykset. Yksi keskeisimmistä yhteiskunnallisen osallistumisen esteistä on kuitenkin osallistumisen vaikuttavuuden koettu vähäisyys. Osa nuorista siis kokee, että vaikka heiltä vaaditaan aktiivista toimintaa olemassa olevissa rakenteissa ja kanavissa, heidän näkökulmansa ja kontribuutionsa ei kuitenkaan tule näkyväksi lopullisessa päätöksenteossa, mikä on ristiriidassa Checkowayn ja Gutierrezin (2006) osallistumisen ja osallisuuden määritelmän kanssa. Henkilökohtaisemmalla tasolla myös pelko konflikteista ja maalittamisesta, nuori ikä sekä kiinnostuksen puute ovat koettuja esteitä yhteiskunnalliselle osallistumiselle (Pietilä et al., 2019).

Teknologinen kehitys ja digitaaliset palvelut ovat avanneet uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta myös riskejä päätöksentekoon osallistumiseen yhteiskunnan eri tasoilla ja sektoreilla. Digitaalisuus itsessään ei ratkaise osallistumisen esteisiin liittyviä haasteita, sillä digitaalisissa demokratiapalveluissa toistuu valitettavan usein samankaltaisia osallistumismahdollisuuksien jakautumisen epätasaisuuksia kuin perinteisemmissä osallistumisen muodoissa (Oser et al., 2018). Lisäksi voidaan ajatella, että digitaaliset palvelut muodostavat uudenlaisia yhdenvertaisiin osallistumismahdollisuuksiin liittyviä haasteita, kuten esimerkiksi käytettävyyden ja saavutettavuuden (Meriläinen et al., 2018) tai

5 NUORET MUKAAN KUNNISSA – KÄYTTÄJÄ- JA KANSALAIKESKEINEN SUUNNITTELU TUKEE NUORTEN DIGITAALISIA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIA JA PURKAA OSALLISTUMISEN ESTEITÄ

käyttäjien koulutustasojen ja tiedonhakutaitojen alueilla (Maier-Rabler & Huber, 2010). On järkevää olla lähestymättä mitään yksittäistä sähköistä palvelua hopealuotina, joka ratkaisee kaikki osallistumisen haasteet. Digitaalisia palveluita lieneekin perustellumpaa lähestyä pikemminkin ekosysteemisen ajattelun kautta, jossa erilaisiin päätöksenteon prosesseihin ja erilaisiin osallistumisen tarpeisiin vastaa eri työkalut ja eri palvelut - välttämättä kuitenkin palvelukattauksen liiallista monimutkaisuutta.

Käyttäjakeskeinen suunnittelu (User-centered design) tarkoittaa (Digitaalisten) palveluiden, alustojen ja prosessien suunnittelua siten, että erilaiset loppukäyttäjät sisällytetään keskeisinä toimijoina suunnittelutyöhön alusta asti. Käyttäjätarpeilla (User needs) puolestaan tarkoitetaan käyttäjakeskeisen suunnittelun aikana selvitettäviä rajoitteita, tarpeita ja vaatimuksia, joita käyttäjällä on palvelun suhteen. Käyttäjakeskeiselle suunnittelulle on tunnuksenomaista iteratiivisuus - palveluita ja työkaluja siis kehitetään monessa vaiheessa loppukäyttäjiltä saadun palautteen perusteella ja samankaltaisia "kehittämiskierroksia" voidaan toistaa useita kertoja.

Käyttäjakeskeisessä suunnittelussa ei ole tavatonta, että suunniteltavalle palvelulle asetetaan muitakin tavoitteita, kuin käyttäjien lukumäärä, käytön tiheys tai käyttökertojen ajallinen kesto, vaikka nämäkin ovat tärkeitä tietoja, jotka heijastelevat mm. palvelun hyväksyttävyyttä. Palvelulle voidaan asettaa myös laadullisesti ja käyttäjän näkökulmasta kokemuksellisesti merkittävämpiä tavoitteita ja mittareita. Sähköisissä demokratiapalveluissa, eli eOsallistumispalveluissa, nämä tavoitteet voivat liittyä esimerkiksi osallisuuden kokemukseen, erilaisten osallistumisen aktiviteettien kynnyksiin, tai yhteiskunnallisen osallistumisen minä-pystyvyyden tunteeseen (Pietilä et al., 2021b). Oleellinen kysymys voi olla myös se, että ketkä palvelua oikeastaan käyttävät. Käyttäjäkokeustavoitteita voidaan juontaa tutkittuun tietoon pohjautuen esimerkiksi osallistumisen esteistä ja digitaalisen yhteiskunnallisen osallistumisen käyttäjätarpeista.

Digitaaliset palvelut voivat tukea osallisuutta - myös poikkeusoloissa

Minä-pystyvyyden (Eng. self-efficacy) käsitteellä viitataan olettamuksiin ja odotuksiin yksilön omista valmiuksista ja resursseista suhteessa johonkin suoritettavaan tehtävään tai ratkaistavaan haasteeseen (Bandura, 1995). Se, minkälainen mielikuva toimijalla on omista valmiuksistaan saavuttaa jokin tavoite tai suorittaa jokin tehtävä, on vahvasti yhteydessä siihen, miten tavoitetta tai tehtävää lähestytään ja minkälaisia motivaatioita tai ratkaisustrategioita toiminnan aloittamiseen kiinnitetään (Bandura, 1995; 2006).

ALL-YOUTH -hankkeen tutkijat toteuttivat viikon mittaisen testitutkimuksen kehittämänsä Digiraati-palvelun arvioinnin ja iteratiivisen kehittämisprosessin osana. Tutkimuksen tulokset ehdottavat, että Digiraadin käyttö voi olla yhteydessä vahvistuneeseen yhteiskunnallisen osallistumisen minä-pystyvyyden tunteeseen. Lisäksi viikon Digiraadin käytön jälkeen käyttäjillä havaittiin madaltuneita kynnyksiä yhteiskunnallisen osallistumisen eri aktiviteeteissa. Käyttöjakson jälkeen osallistujat raportoivat esimerkiksi jakavansa yhteiskunnallisia ja poliittisia sisältöjä sosiaalisessa mediassa, osoittavansa tukea ideologisille yhteisöille sosiaalisen median palveluissa sekä ottavansa yhteyttä valtakunnallisiin tai paikallisiin poliitikoihin todennäköisemmin kuin ennen käyttöjaksoa. Digiraadin tavoitteena on alusta asti ollut osallistumisen esteiden madaltaminen monenlaisten käyttäjien tarpeet huomioiden. Tutkimusartikkelissa (Pietilä et al., 2021b) Digiraadin pohditaan tukevan minä-pystyvyyden tunnetta esimerkiksi tarjoamalla informatiivisia taustamateriaaleja, mahdollistamalla päättäjien ja kansalaisten välisen säännöllisen vuorovaikutuksen, vahvistamalla kokemusta siitä, että osallistumisella on merkitystä, sekä

5 NUORET MUKAAN KUNNISSA – KÄYTTÄJÄ- JA KANSALAIKESKEINEN SUUNNITTELU TUKEE NUORTEN DIGITAALISIA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIA JA PURKAA OSALLISTUMISEN ESTEITÄ

mahdollistamalla osallistumisen turvallisessa ympäristössä. Hyvin suunniteltujen digitaalisten demokraatiapalveluiden voidaan ajatella tarjoavan tärkeitä tilaisuuksia saada onnistuneita yhteiskunnallisen osallistumisen kokemuksia. (Pietilä et al., 2021b)

Digitaalisilla palveluilla on ollut myös COVID19-pandemian aiheuttamissa poikkeusoloissa erityisen tärkeä merkitys. Tuoreiden tutkimustulosten mukaan digitaaliset välineet tukevat jaksamista poikkeusoloissa, mutta hyödyt ja tuki jakautuvat epätasaisesti nuorten kesken. Tietoteknisesti edistyneemmät nuoret vaikuttavat hyötyvän digitaalisista työkaluista enemmän kuin rajallisemmat tietotekniset taidot omaavat nuoret. Eroavaisuuksia ilmeni esimerkiksi informatiivisten sisältöjen kuluttamisen sekä selviytymistä tukevien aktiviteettien alueilla. (Pietilä et al., 2021a).

Neljä mahdollista painopistealuetta kuntatoimijoille kokonaisvaltaisen osallisuuden kehittämisen tueksi

Pietilä et al., (2021c) esittelee tutkimuksessaan teoreettisen viitekehyksen ja mallin kokonaisvaltaisen osallistumisen ja osallisuuden analysoinnin ja kehittämisen tueksi. Tässä kansalaiskeskeisessä yhteiskunnallisen osallistumisen sosiokognitiivisessa mallissa osallistumista lähestytään suhteessa yksittäiseen toimijaan kolmen eri tason kautta: Ulkoinen taso, aktiviteettitaso ja sisäinen taso. Ulkoisella tasolla voidaan ajatella sijaitsevan kaikki yksittäisestä toimijasta erilliset artefaktit, prosessit ja verkostot, kuten sähköiset demokraatiapalvelut, päätöksentekijät ja virkahenkilöt. Aktiviteettitasolla puolestaan sijaitsee erilaiset toiminnalliset tapahtumat ja prosessit, joita yksilö suorittaa yksin tai osana ryhmää tai yhteisöä. Mallissa aktiviteettitaso on tarkemmin jaettu manifestoituvaan osallistumiseen ja ei-manifestoituvaan osallistumiseen. Manifestoituva osallistuminen tarkoittaa sellaisia aktiviteettien muotoja, jotka tulevat jollain tavalla näkyväksi tai saavat jonkinlaisen viestittävän muodon, kuten esimerkiksi osallistuminen jonkin yhteisön toimintaan, äänestäminen tai adressit. Ei-manifestoituva osallistuminen puolestaan merkitsee sellaisia aktiviteettien muotoja, jotka eivät välittömästi muodostu näkyväksi osallistujan ulkopuolella, kuten esimerkiksi tiedonhaku ja sisältöjen passiivinen kuluttaminen. Sisäisellä tasolla sijaitsevat yksilön osallistumiseen liittyvät sisäiset prosessit ja lähtökohdat, kuten mielipiteenmuodostus, tiedot ja taidot ja vaikkapa yhteiskunnallisen minä-pystyvyyden tunne.

Jotta kunta tukisi kuntalaisten osallisuutta ja osallistumismahdollisuuksia kokonaisvaltaisesti useilla eri tasoilla, tulisikin kehittämistoimenpiteitä kohdistaa kaikille Pietilä et al. (2021c) tutkimuksessa kuvatuille osallistumisen tasoille. Pohtimalla seuraavia kysymyksiä kunta voi kehittää osallisuusstrategiatyötään kokonaisvaltaisemmaksi:

- Miten kuntalaiset voivat osallistua päätöksenteon prosessien ja palveluiden suunnittelutyöhön? Miten palveluissa huomioidaan kaikkien kuntalaisten tarpeet? (Ulkoinen taso)
- Miten päätöksentekijöiden ja kuntalaisten välistä vuorovaikutusta kehitetään säännöllisemmäksi ja monisuuntaisemmaksi? Miten osallistumisen vaikutukset päätöksenteossa tehdään kuntalaisille näkyvämmäksi? (Aktiviteettitaso)
- Miten huomioidaan formaalien kanavien ulkopuolisten osallistumisen muotojen kautta tuotettuja sisältöjä tai näkökulmia päätöksenteossa? (Aktiviteettitaso)
- Miten varmistetaan tietoteknisen osaamisen ja mediataitojen laadukas opetus perusasteella, lukioissa ja 2. Asteen ammatillisessa koulutuksessa? Miten varmistetaan, että tämä osaaminen tukee myös yhteiskunnallista osallistumista (Sisäinen taso)

5 NUORET MUKAAN KUNNISSA – KÄYTTÄJÄ- JA KANSALAIKESKEINEN SUUNNITTELU TUKEE NUORTEN DIGITAALISIA OSALLISTUMISMAHDOLLISUUKSIA JA PURKAA OSALLISTUMISEN ESTEITÄ

Lähteet

- Adler, R., & Goggin, J. (2005). What do we mean by “civic engagement”? *Journal of Transformative Education*, 3, 236-253
- Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2006). Guide for creating self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy Beliefs of Adolescents*, 307-337. Greenwich: Information Age Publishing
- Checkoway, B. & Gutierrez, L. (2006). Youth Participation and Community Change. *Journal of Community Practice*, 14:1-2, 1-9.
- Ekman, J., & Amnå, E. (2012). “Political Participation and Civic Engagement: Towards a New Typology.” *Human Affairs* 22 (3): 283–300
- Maier-Rabler, U., & Huber, S. (2010). Supporting societal participation of young people by Social Media. In ESA Research Network Sociology of Culture Midterm Conference: Culture and the Making of Worlds.
- Meriläinen, N. (2021). “My Participation is Often Dismissed”: How Vocational School Students Participate in Society. *Teaching Civic Engagement Globally*. Accepted / Forthcoming
- Meriläinen, N. & Piispa, M. (2020) “Antaa isojen herrojen ja rouvien päättää” – lasten ja nuorten oikeudet ja osallisuus ilmastonmuutoksen ajassa. Julkaisussa *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*. Editoinut Pekkarinen, E. ja Tuukkanen, T. *Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja* 2020:4, 124–136.
- Oser, J., Hooghe, M., & Marien, S. (2013). Is Online Participation Distinct from Offline Participation? A Latent Class Analysis of Participation Types and Their Stratification. *Political Research Quarterly*, 66, 101 – 91.
- Pietilä, I., Kallio, J., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021a). Youths’ digital participation in the early phases of COVID-19 lockdown. Accepted and to be published in *EGOV2021 – IFIP EGOV-CeDEM-EPART 2021 conference and Proceedings of the Electronic Participation 13th IFIP WG 8.5 International Conference, ePart 2021*.
- Pietilä, I., Lähde, M., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021b). eParticipation platforms for supporting the self-efficacy of diverse youth: Case Virtual Council. Submitted, in review.
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021c). Citizen-centric socio-cognitive model for societal participation. Accepted and to be published in *EGOV2021 – IFIP EGOV-CeDEM-EPART 2021 conference and Proceedings of Ongoing Research, Practitioners, Posters, Workshops, and Projects at EGOV-CeDEM-ePart 2021*. CEUR Workshop Proceedings, CEUR-WS.org 2021.
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J. & Väänänen, K. (2021d). Understanding youths’ needs for digital societal participation: towards an inclusive Virtual Council. *Behaviour & Information Technology*. DOI: 10.1080/0144929X.2021.1912182
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021e). Understanding the youths’ user needs for inclusive eParticipation. In *European Conference on Cognitive Ergonomics 2021 (ECCE 2021)*. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Article 38, 1–5. <https://doi.org/10.1145/3452853.3452873>.
- Pietilä, I., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2019) Understanding the Digital and Non-digital Participation by the Gaming Youth. In: Lamas D., Loizides F., Nacke L., Petrie H., Winckler M., Zaphiris P. (eds) *Lecture Notes in Computer Science* vol 11747. Paper presented at *Human-Computer Interaction – INTERACT 2019*, Paphos, Cyprus September 6th (Part 2, pp. 453-471). Springer, Cham.
- Stolle, D., & Hooghe, M. (2011). Shifting inequalities, *European Societies*, 13(1), 119-142.
- Weber, L. M., Loumakis, A., & Bergman, J. (2003). Who participates and why? An analysis of citizens on the internet and the mass public. *Social Science Computer Review*, 21(1), 26-42.

Iikka Pietilä, Tammerfors universitet, ALL-YOUTH-projektet

För att möjliggöra en hållbar utveckling i samhället och kommunerna bör de plattformar och tjänster som syftar till att möjliggöra medborgarnas och kommuninvånarnas deltagande utformas och byggas upp med hänsyn till behoven och kraven hos olika människor. Detsamma gäller för de teoretiska referensramar, modeller och processer för beslutsfattande som fungerar som grund för plattformarna och tjänsterna. Tjänsterna bör utformas med tanke på användarna, inte beslutsfattandet, och processerna som tjänsterna är kopplade till bör man vara beredd att utforma i enlighet med kommuninvånarnas behov. Välldesignade tjänster kan avlägsna hinder för deltagande och möjliggöra ett mer transparent och lättillgängligt beslutsfattande. Att redan från början involvera kommuninvånarna i beslutsfattandets processer och i designen av tjänsterna kan stärka strukturernas legitimitet och stödja ett öppnare beslutsfattande.

Mer traditionellt avses med samhälleligt deltagande sådana aktiviteter som röstning och politiska diskussioner (Pietilä m.fl, 2019), partiverksamhet (Harris m.fl, 2010), medverkan i föreningar och organisationer (Adler & Goggin, 2005) samt meddelanden riktade till fullmäktige och förtroendevalda (Weber m.fl, 2003). Ekman & Amnå (2012) kopplar till begreppet samhälleligt deltagande också latent deltagande, med vilket man avser sådana aktiviteter som i allmänhet anses vara informella och oparlamentariska, såsom demonstrationer, konsumentval, bojkotter och delande av samhälleligt och politiskt innehåll i online-miljöer (Stolle & Hooghe, 2011; Meriläinen & Piispa, 2020; Meriläinen, 2021). eDeltagande (elektroniskt deltagande, på engelska eParticipation) kan betraktas som samhälleligt deltagande med hjälp av digitala verktyg (Pietilä m.fl, 2019; 2021d:e). Med digitalt deltagande och delaktighet avses å andra sidan mer omfattande ett socialt, skicklighetsmässigt, ekonomiskt, professionellt och kulturellt digitalt kapital, möjligheter och aktiviteter (Pietilä m.fl, 2019; Pietilä m.fl, 2021d:e).

Hinder och behov för samhälleligt deltagande

De ungas samhälleliga deltagande har undersökts ur många synvinklar. Enligt Checkoway och Gutierrez (2006) innefattar de ungas samhälleliga deltagande ett antagande om påverkan på beslutsfattandet. Enligt Pietilä m.fl. (2019) utgör till exempel otillräckliga kanaler och tjänster för deltagande, bristfällig bakgrundsinformation samt integritetsfrågor hinder för samhälleligt deltagande ur ungdomarnas perspektiv. Ett av de mest centrala hindren för samhälleligt deltagande är emellertid upplevelsen av att deltagandet har liten effekt. En del ungdomar upplever alltså att deras synpunkter och kontributioner – trots kravet på att ungdomarna ska vara aktiva inom de befintliga strukturerna och kanalerna – ändå inte blir synliga i det slutliga beslutsfattandet, vilket står i konflikt med Checkoways och Gutierrez (2006) definition på deltagande och delaktighet. På det mer personliga planet kan också rädsla för konflikter och svartmålning, ung ålder samt brist på intresse upplevas som hinder för samhälleligt deltagande (Pietilä m.fl, 2019).

Den teknologiska utvecklingen och de digitala tjänsterna har öppnat nya möjligheter, men också risker, i anslutning till deltagande i beslutsfattande på olika nivåer och inom olika sektorer i samhället. Digitaliseringen i sig löser inte utmaningarna i anslutning till hindren för deltagande, för i de digitala demokratitjänsterna återkommer beklagligt nog ofta liknande ojämnheter i fördelningen av möjligheterna till deltagande som i de mer traditionella formerna av deltagande (Oser m.fl, 2018). Dessutom kan det tänkas att de digitala tjänsterna utgör nya slags utmaningar i fråga om jämlika möjligheter till deltagande, till exempel i fråga

om användbarhet och tillgänglighet (Meriläinen m.fl, 2018) eller i fråga om användarnas utbildningsnivå och färdigheter för informationssökning (Maier-Rabler & Huber, 2010). Det är förnuftigt att låta bli att närma sig en enskild digital tjänst som en silverkula, som löser alla deltagandets utmaningar. Snarare kan det vara mer motiverat att närma sig digitala tjänster genom ekosystemtänkande, där olika verktyg och olika tjänster svarar på olika processer inom beslutsfattandet och olika behov för deltagande.

Med användarcentrerad design (user-centered design) avses att (digitala) tjänster, plattformar och processer designas så att olika slutanvändare involveras som centrala aktörer i planeringsarbetet ända från början. Med användarbehov (user needs) avses å sin sida de begränsningar, behov och krav som användaren har gällande tjänsten och som måste redas ut då man utför användarcentrerad design. Användarcentrerad design kännetecknas av iterativitet – tjänsterna och verktygen utvecklas alltså i flera faser utifrån responsen från slutanvändarna och liknande "utvecklingsrundor" kan upprepas flera gånger.

Vid användarcentrerad design är det inte ovanligt att man för den planerade tjänsten ställer upp också andra mål än antalet användare, användningsfrekvensen eller den tidsmässiga varaktigheten för användningsgångerna, även om också dessa är viktig information som återspeglar bl.a. acceptansen av tjänsten. Man kan också ställa upp mer kvalitativa och ur användarens synvinkel upplevelsemässigt mer betydelsefulla mål och indikatorer för tjänsten. I elektroniska tjänster, eller eDeltagandetjänster, kan dessa mål relatera till upplevelsen av delaktighet, trösklarna för deltagande i olika aktiviteter, eller känslan av självförmåga i fråga om samhälleligt deltagande (Pietilä m.fl, 2021b). Det kan också vara relevant att fråga sig vilka som egentligen använder tjänsten. Användarupplevelsemålen kan, baserat på forskningsdata, härledas från exempelvis hinder för deltagande och användarbehoven för digitalt samhälleligt deltagande.

Digitala tjänster kan stöda delaktighet – även i undantagsförhållanden

Begreppet självförmåga (eng. self-efficacy) hänvisar till antaganden och förväntningar gällande individens egna förmågor och resurser i förhållande till en uppgift som ska utföras eller en utmaning som ska lösas (Bandura, 1995). Aktörens uppfattning om sin egen förmåga att uppnå ett mål eller utföra en uppgift är starkt relaterad till hur man närmar sig målet eller uppgiften, och vilka motiv eller lösningsstrategier som är kopplade till aktiviteten (Bandura, 1995; 2006).

Forskarna inom ALL-YOUTH-projektet genomförde en veckolång teststudie som en del av utvärderingen av och den iterativa utvecklingsprocessen för tjänsten Digiraati (Digirådet) som de utvecklat. Studiens resultat visar att användandet av Digiraati kan ha en koppling till en känsla av stärkt självförmåga i fråga om samhälleligt deltagande. Efter att ha använt Digiraati i en vecka kunde man hos användarna dessutom observera att tröskeln för att ta del i olika aktiviteter i anslutning till samhälleligt deltagande har minskat. Efter användningsperioden rapporterade deltagarna till exempel att de nu mer sannolikt skulle dela samhälleligt och politiskt innehåll i sociala medier, visa stöd för ideologiska sammanslutningar samt kontakta politiker på riks- eller lokalnivå. Målet för Digiraati har från första början varit att göra hindren för deltagande lägre genom att beakta olika användares behov. I forskningsartikeln (Pietilä m.fl, 2021b) dryftas att Digiraati stöder känslan av självförmåga till exempel genom att erbjuda informativt bakgrundsmaterial, möjliggöra regelbunden växelverkan mellan beslutsfattare och medborgare, stärka upplevelsen av att deltagandet har betydelse, samt möjliggöra deltagande i en trygg miljö. Man kan också tänka sig att välplanerade digitala

demokratitjänster erbjuder viktiga tillfällen att få lyckade erfarenheter av samhälleligt deltagande. (Pietilä m.fl., 2021b)

Digitala tjänster har också haft en synnerligen stor betydelse i de undantagsförhållanden som förorsakats av Covid-19-pandemin. Enligt färskt forskningsresultat stöder digitala redskap orken i undantagsförhållanden, men nyttan och stödet fördelas ojämnt mellan de unga. De unga som är mer datatekniskt avancerade verkar dra större nytta av de digitala verktygen än de unga vars datatekniska färdigheter är mer begränsade. Skillnader förekom till exempel i fråga om konsumtion av informativt innehåll samt i fråga om stödjande aktiviteter. (Pietilä m.fl., 2021a).

Fyra möjliga områden att prioritera för kommunala aktörer som stöd för utvecklandet av en övergripande delaktighet

Pietilä m.fl. (2021c) presenterar i sin studie en teoretisk referensram och modell som stöd för analys och utvecklande av övergripande deltagande och delaktighet. I denna medborgarcentrerade sociokognitiva modell för samhälleligt deltagande närmar man sig deltagande i förhållande till den enskilda aktören via tre nivåer: den externa nivån, aktivitetsnivån och den interna nivån. Man kan tänka sig att alla artefakter, processer och nätverk som är separata från den enskilda aktören, så som elektroniska demokratitjänster, beslutsfattare och tjänstemän, befinner sig på den externa nivån. På aktivitetsnivån befinner sig för sin del olika funktionella händelser och processer som individen utför på egen hand eller som en del av en grupp eller en sammanslutning. I modellen är aktivitetsnivån närmare indelad i manifest deltagande och icke-manifest deltagande. Med manifest deltagande avses sådana former av aktivitet som på något sätt blir synliga eller tar något slags kommunikativ form, såsom exempelvis deltagande i en sammanslutnings verksamhet, röstning eller adresser. Icke-manifest deltagande innebär å andra sidan sådana former av aktivitet som inte direkt blir synliga utanför deltagaren, såsom exempelvis informationssökning och passiv konsumtion av innehåll. På den interna nivån finns interna processer och utgångspunkter relaterade till individens deltagande, såsom opinionsbildning, kunskaper och färdigheter samt till exempel känslan av samhällelig självförmåga.

För att kommunen ska stödja kommuninvånarnas delaktighet och möjligheter till deltagande på ett helhetsmässigt sätt på flera olika nivåer, bör utvecklingsåtgärderna riktas till alla nivåer av deltagande som beskrivs i studien av Pietilä m.fl. (2021c). Genom att dryfta följande frågor kan kommunen utveckla sitt delaktighetsstrategiarbete så det blir mer omfattande:

- Hur kan kommuninvånarna delta i planeringen av beslutsfattandets processer och tjänster? Hur beaktar man alla kommuninvånarnas behov i tjänsterna? (Extern nivå)
- Hur kan man utveckla växelverkan mellan beslutsfattarna och kommuninvånarna så att den blir mer regelbunden och mångfacetterad? Hur kan deltagandets effekter i beslutsfattandet göras synligare för kommuninvånarna? (Aktivitetsnivån)
- Hur kan man i beslutsfattandet beakta innehåll eller synvinklar som producerats genom de former av deltagande som står utanför de formella kanalerna? (Aktivitetsnivån)
- Hur kan man säkerställa den datatekniska kompetensen och kvalitativ undervisning i mediekunskap i grundskolan, i gymnasier och i yrkesutbildningen på andra stadiet? Hur kan man säkerställa att denna kompetens också stöder det samhälleliga deltagandet? (Intern nivå)

Källor

- Adler, R., & Goggin, J. (2005). What do we mean by "civic engagement"? *Journal of Transformative Education*, 3, 236-253
- Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2006). Guide for creating self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), *Self-efficacy Beliefs of Adolescents*, 307-337. Greenwich: Information Age Publishing
- Checkoway, B. & Gutierrez, L. (2006). Youth Participation and Community Change. *Journal of Community Practice*, 14:1-2, 1-9.
- Ekman, J. & Amnå, E. (2012). "Political Participation and Civic Engagement: Towards a New Typology." *Human Affairs* 22 (3): 283-300
- Maier-Rabler, U. & Huber, S. (2010). Supporting societal participation of young people by Social Media. In ESA Research Network Sociology of Culture Midterm Conference: Culture and the Making of Worlds.
- Meriläinen, N. (2021). "My Participation is Often Dismissed": How Vocational School Students Participate in Society. *Teaching Civic Engagement Globally*. Accepted / Forthcoming
- Meriläinen, N. & Piispa, M. (2020) "Antaa isojen herrojen ja rouvien päättää" – lasten ja nuorten oikeudet ja osallisuus ilmastonmuutoksen ajassa. I publikationen *Maapallon tulevaisuus ja lapsen oikeudet*. Ed. Pekkarinen, E. & Tuukkanen, T. *Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2020:4*, 124-136.
- Oser, J., Hooghe, M., & Marien, S. (2013). Is Online Participation Distinct from Offline Participation? A Latent Class Analysis of Participation Types and Their Stratification. *Political Research Quarterly*, 66, 101 – 91.
- Pietilä, I., Kallio, J., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021a). Youths' digital participation in the early phases of COVID-19 lockdown. Accepted and to be published in *EGOV2021 – IFIP EGOV-CeDEM-EPART 2021 conference and Proceedings of the Electronic Participation 13th IFIP WG 8.5 International Conference*, ePart 2021.
- Pietilä, I., Lähde, M., Varsaluoma, J. & Väänänen, K. (2021b). eParticipation platforms for supporting the self-efficacy of diverse youth: Case Virtual Council. Submitted, in review.
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021c). Citizen-centric socio-cognitive model for societal participation. Accepted and to be published in *EGOV2021 – IFIP EGOV-CeDEM-EPART 2021 conference and Proceedings of Ongoing Research, Practitioners, Posters, Workshops, and Projects at EGOV-CeDEM-ePart 2021*. CEUR Workshop Proceedings, CEUR-WS.org 2021.
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J. & Väänänen, K. (2021d). Understanding youths' needs for digital societal participation: towards an inclusive Virtual Council. *Behaviour & Information Technology*. DOI: 10.1080/0144929X.2021.1912182
- Pietilä, I., Meriläinen, N., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2021e). Understanding the youths' user needs for inclusive eParticipation. In *European Conference on Cognitive Ergonomics 2021 (ECCE 2021)*. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Article 38, 1-5. <https://doi.org/10.1145/3452853.3452873>.
- Pietilä, I., Varsaluoma, J., & Väänänen, K. (2019) Understanding the Digital and Non-digital Participation by the Gaming Youth. In: Lamas D., Loizides F., Nacke L., Petrie H., Winckler M., Zaphiris P. (eds) *Lecture Notes in Computer Science vol 11747*. Paper presented at *Human-Computer Interaction – INTERACT 2019*, Paphos, Cyprus September 6th (Part 2, pp. 453-471). Springer, Cham.
- Stolle, D. & Hooghe, M. (2011). Shifting inequalities, *European Societies*, 13(1), 119-142.
- Weber, L. M., Loumakis, A. & Bergman, J. (2003). Who participates and why? An analysis of citizens on the internet and the mass public. *Social Science Computer Review*, 21(1), 26-42.

Kaisa Herne, Tampereen yliopisto, PALO-hanke

Toteutimme keväällä 2020 Turku keskustele -kansalaispaneelin, jonka tavoitteena oli osallistaa tavallisia turkulaisia kaupungin liikennesuunnitteluun. Hankkeen toteuttivat Åbo Akademin ja Tampereen yliopiston tutkijat yhdessä Turun kaupungin kanssa. Hanketta rahoitti Turun kaupunkitutkimuskeskus. Turun kaupunki oli kiinnostunut kokeilemaan uudenlaista suoran osallistumisen mallia, jonka avulla se voisi selvittää kansalaisten harkitun näkemyksen kaupungin keskustan liikennejärjestelyistä.

Turku keskustele -kansalaispaneeli perustui puntaroivan demokratian malliin (Gutmann ja Thompson 1996). Puntaroivassa demokratiassa poliittista päätöksentekoa edeltää tasa-arvoinen, toisia kunnioittava ja tietoon perustuva keskustelu, jossa omat näkemykset pyritään perustelemaan ja toisia pyritään kuuntelemaan. Maailmalla on käytössä erilaisia puntaroivan demokratian käytännön sovelluksia, joissa tavalliset kansalaiset keskustelevat pienryhmissä päätöksenteon kohteena olevista teemoista (Setälä ja Smith 2018). Käytössä on monia erilaisia malleja, Turku keskustele muistuttaa joitakin niistä, mutta ei noudata tarkalleen mitään yksittäistä mallia.

Turku keskustele -paneelissa osallistujat keskustelivat Turun keskustan liikennejärjestelyistä. Keskustelun tavoitteena oli päättää kolmesta vaihtoehdoisesta skenaariosta, joiden mukaan keskustan liikennejärjestelyjä kehitettäisiin. Skenaariot olivat nimeltään Hidas muutos, Ripeä muutos ja Suuri muutos. Turun kaupunki oli tilannut skenaariot ulkopuoliselta konsulttityhtiöltä. Skenaariot tarjosivat erilaisia vaihtoehtoja keskustan liikennejärjestelyihin. Keskeisiä tavoitteita olivat ilmastonmuutoksen torjunta, turvallisuus, liikenteen sujuvuus, sekä keskustan viihtyvyys, mutta skenaariot poikkesivat toisistaan siinä, miten kunnianhimoisesti näihin tavoitteisiin pyrittiin.

Monissa puntaroivan demokratian malleissa osallistujat valitaan satunnaisotannalla. Ajatuksena on, että jokaisella kansalaisella on yhtäläinen mahdollisuus tulla valituksi. Aloitimme myös Turku keskustele -hankkeen tilaamalla digi- ja väestötietovirastosta 12 000 15-79-vuotiaan kuntalaisen otoksen. Otokseen kuuluville lähetettiin kutsu osallistua kansalaispaneeliin ja kysely, jossa selvitettiin vastaajien mielipiteitä Turun keskustan liikennejärjestelyistä, heidän poliittisia asenteistaan ja joitakin taustatietoja. Kyselyn palautti 2463 (20.5 %) kuntalaista, heistä 370 ilmoitti kiinnostuksensa osallistua paneeliin ja halukkaista 171 osallistui. Kuntalaisille maksettiin osallistumisesta 50 euron korvaus.

Pienryhmäkeskustelut järjestettiin Covid-pandemian vuoksi verkossa. Osallistujista muodostettiin 21 pienryhmää, joista kahdessa keskustelu käytiin ruotsiksi. Muut ryhmät keskustelivat suomeksi. Kussakin ryhmässä oli 7-11 osallistujaa. Osallistujille lähetettiin etukäteen tutkijoiden ja Turun kaupungin viranhaltijan yhdessä laatima tietopaketti, jossa kuvattiin kaupungin keskustan liikenteen ongelmia ja esiteltiin kolme vaihtoehtoista skenaariota tulevaisuuden liikennejärjestelyjen pohjaksi. Osallistujat saivat myös samassa yhteydessä keskustelun säännöt, jotka oli laadittu puntaroivan demokratian ihanteen mukaisesti. Säännöt kehottivat kuuntelemaan ja kunnioittamaan muita sekä perustelemaan omat näkökannat. Osallistujille annettiin myös ohjeistus Zoom-ohjelman käyttöön.

Kunkin pienryhmän aluksi osallistujat täyttivät lyhyen kyselyn, jossa mitattiin heidän liikennejärjestelyjä koskevaa tietotasoaan. Tämän jälkeen kaupunginjohtaja Minna Arve toivotti osallistujat tervetulleiksi ja kehittämispäällikkö Juha Jokela esitteli liikennesuunnittelun vaihtoehtoiset skenaariot ja kertoi Turun keskustan liikenteen ongelmista. Pienryhmäkeskusteluja ohjasi puolueeton moderaattori, jonka tehtävänä oli ohjeistaa osallistujia, mutta hän ei puuttunut keskusteluun, mikäli keskustelijat noudattivat sääntöjä, eikä ongelmia esiintynyt. Kussakin pienryhmässä oli läsnä myös tekninen moderaattori, joka auttoi mahdollisissa verkkovälitteiseen keskusteluun liittyvissä ongelmissa. Keskustelun aluksi osallistujat esittäytyivät ja jokainen kertoi jonkun liikennejärjestelyihin liittyvän teeman, josta halusi puhua. Kunkin pienryhmän keskustelu kesti noin kolme tuntia ja keskustelun lopuksi osallistujat täyttivät kyselyn, jossa he myös kertoivat kantansa vaihtoehtoihin skenaarioihin.

Kokeilimme Turku keskustele -paneelissa mallia, jossa myös kaupunginvaltuutetut osallistuivat pienryhmäkeskusteluun kuntalaisten kanssa. Jaoimme pienryhmät tämän vuoksi satunnaisesti kahteen siter, että puolessa ryhmistä oli läsnä kaksi kaupunginvaltuutettua. Valtuutetut olivat kussakin ryhmässä eri puolueista ja valtuutettujen määrä vastasi suunnilleen puolueiden edustusta kaupunginvaltuustossa. Valtuutettujen mukana ololla pyrittiin selvittämään, auttaisiko se kytkemään kansalaispaneelin paremmin valtuuston päätöksentekoon.

Paneelin tuloksista kirjoitettiin raportti, joka liitettiin Turun yleiskaavan valtuustokäsittelyn lausuntomateriaaliin. Kaksi viikkoa paneelin jälkeen järjestettiin julkinen verkkotilaisuus, jossa kaupunginjohtaja kiitti osallistujia ja jossa osallistujilla oli mahdollisuus kuulla paneelin keskeisistä tuloksista.

Osallistujien kesken eniten kannatusta sai Ripeän muutoksen skenaario, mikä kertoo siitä, että osallistujat olivat valmiita panostamaan joukkoliikenteeseen, jalankulkuun ja pyöräilyyn ja rajoittamaan yksityisautoilua keskustassa. Toisaalta osallistujat eivät olleet valmiita Suuren muutoksen skenaarion radikaaleihin muutoksiin. Paneelia ennen ja sen jälkeen tehtyjen kyselyjen avulla saadaan selville, miten osallistuminen vaikutti kuntalaisten mielipiteisiin. Tärkein havainto oli se, että osallistujien arvot muuttuivat ympäristöystävälliseen suuntaan. Osallistujat myös olivat valmiimpia vastaamaan uudistuksista aiheutuvista kustannuksista verotuksen kautta.

Osallistujilta kysyttiin myös paneelin jälkeisessä kyselyssä siitä, miten he kokivat osallistumisensa. Valtaosa oli kokemukseen sangen tyytyväisiä. Keskusteluja pidettiin tasapuolisina, toisia kunnioittavina, eivätkä osallistujat ajatelleet, että joku olisi hallinnut keskustelua liikaa tai joku jätetty ulkopuolelle. Melkein kaikki olivat myös valmiita osallistumaan uudelleen samantyyppiseen keskusteluun. Valtuutettuja sisältäneet ryhmät eivät poikenneet osallistumiskokemusten suhteen juurikaan niistä ryhmistä, joissa oli vain kansalaisia.

Yhteenvetona voi todeta, että Turku keskustele -kansalaispaneeli onnistui hyvin. Kaupunki pystyi sen avulla selvittämään kuntalaisten liikennejärjestelyjä koskevia harkittuja näkemyksiä. Paneeliin yhdistetty kokeilu valtuutettujen osallistumisesta oli myös onnistunut. Valtuutetuille jälkepäin tehtyjen haastattelujen perusteella valtuutetut olivat pääosin tyytyväisiä paneeliin (Värttö ym. 2021).

Pienenä puutteena voidaan pitää sitä, että osallistujajoukko ei ollut täysin edustava, koska osallistujat olivat hieman koulutetuimpia kuin kansalaiset keskimäärin. Osasyynä tähän oli rekrytointiin varattu aika. Hieman väljemmällä aikataululla kutsutuille olisi voinut lähettää useampia muistutuskirjeitä. Myös keskustelun käyminen verkossa saattoi vaikuttaa osallistujien koulutustasoon.

Tarkempaa tietoa Turku keskustele -paneelista löytää kahdesta hankkeen pohjalta laaditusta julkaisusta (Grönlund ym. 2020, Värttö ym. 2021).

Lähteet

Grönlund, Kimmo, Kaisa Herne, Maija Jäske, Heikki Liimatainen, Lauri Rapeli, Mikko Värttö, Jonas Schauman, Rasmus Siren and Albert Weckman (2020). Implementing a democratic innovation: Online deliberation on a future transport system. City of Turku Urban Research Programme, Research Reports 4/2020. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimusraportteja_4-2020.pdf

Gutmann, Amy ja Dennis Thompson,. 1996. Democracy and disagreement. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.

Setälä, Maija ja Graham Smith (2018). Deliberative mini-publics. Teoksessa André Bächtiger, John S. Dryzek, Jane Mansbridge ja Mark E. Warren (toim.) Oxford handbook of deliberative democracy. Oxford: Oxford University Press, 300–314.

Värttö, Mikko, Maija Jäske, Kaisa Herne ja Kimmo Grönlund (2021). Kaksisuuntainen katu: Poliitikot osallistujina puntaroivassa kansalaiskeskustelussa. Poliitika 63, 28–53.

Kaisa Herne, Tammerfors universitet, PALO-projektet

Våren 2020 genomfördes Åbo samtalar-medborgarpanelen med målet att inkludera vanliga Åbobor med i stadens trafikplanering. Projektet genomfördes av forskare vid Åbo Akademi och Tammerfors universitet tillsammans med Åbo stad. Det finansierades av Åbo stads stadsforskningscentrum. Staden var intresserad av att testa en ny modell för direkt påverkan genom vilken den kunde få information om medborgarnas syn på trafikarrangemang i stadens centrum.

Åbo samtalar byggde på en modell av s.k. deliberativ demokrati (Gutmann och Thompson 1996). I den föregås politiska beslut av en jämställd, respektfull och faktabaserad debatt där man motiverar sina åsikter och lyssnar till andra. Det finns olika praktiska tillämpningar av deliberativ demokrati runt om i världen där vanliga medborgare i små grupper diskuterar de teman som är föremål för beslutsfattande (Setälä och Smith 2018). Det finns många olika modeller, och Åbo samtalar påminner några av dem, men följer inte exakt någon enskild modell.

I Åbo samtalar-panelen fick deltagarna möjlighet att diskutera trafikarrangemang i Åbo centrum. Syftet med diskussionen var att besluta om tre alternativa scenarier enligt vilka trafikarrangemangen i centrum skulle utvecklas. Dessa scenarier hette Långsam förändring, Snabb förändring och Stor förändring. Åbo stad hade beställt scenarierna från ett externt konsultföretag. De erbjöd olika alternativ för trafikarrangemang i stadens centrum. Bland de viktigaste målen var att bekämpa klimatförändringar, säkerhet, smidigt trafikflöde och ökad trivsel i centrum, men scenarierna skilde sig åt i hur ambitiöst man eftersträvade att nå dessa mål.

I många modeller av deliberativ demokrati väljs deltagare genom slumpmässigt urval. Tanken är att varje medborgare ska ha lika möjlighet att påverka. Vi inledde också Åbo samtalar-projektet genom att involvera ett urval av 12 000 st 15-79-åringar från Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Deltagarna i urvalet fick en inbjudan att delta i medborgarpanelen och ett frågeformulär med frågor om trafikarrangemang i Åbo centrum, om deras politiska ståndpunkter samt lite bakgrundsinformation. Totalt 2 463 (20,5 %) kommuninvånare svarade på enkäten, och av dessa uppgav 370 intresse för att delta i medborgarpanelen. Utav dem var det 171 personer som deltog. De fick en belöning på 50 euro för sitt deltagande.

Smågruppsdiskussioner hölls online på grund av pandemin. Deltagarna bildade 21 små grupper, varav två samtalade på svenska. De övriga grupperna samtalade på finska. Varje grupp hade 7-11 deltagare. Deltagarna fick i förväg ett informationspaket som utarbetats gemensamt av forskarna och Åbo stads tjänsteman där man redogjorde för trafikproblem i centrum och presenterade tre alternativa scenarier för framtida trafikarrangemang. Samtidigt fick deltagarna också regler för samtal som hade tagits fram i enlighet med principerna för deliberativ demokrati. I reglerna stod bl.a. att man ska lyssna till andra och respektera dem samt motivera sina egna ståndpunkter. Deltagarna fick också information om användningen av Zoom.

Inledningsvis fyllde deltagarna i en liten enkät som mätte deras kunskaper om trafikarrangemang. Därefter välkomnade stadsdirektör Minna Arve deltagarna och utvecklingschef Juha Jokela presenterade de olika alternativa scenarierna för trafikplanering och berättade om trafikproblem i stadens centrum. Gruppdiskussionerna modererades av en opartisk moderator med uppgift att handleda deltagarna, men moderatorn ingrep inte i samtalen om deltagarna bara följde reglerna och det inte förekom några problem. En teknisk moderator var också närvarande i varje grupp för att hjälpa till med eventuella tekniska problem relaterade till mötet online. Inledningsvis presenterade deltagarna sig och alla berättade om ett angeläget tema kring trafikarrangemang. Varje gruppdiskussion varade i cirka tre timmar och avslutningsvis fyllde deltagarna i en enkät där de också berättade om sina åsikter kring alternativa scenarier.

I Åbo samtalar testades en modell där även stadsfullmäktigeledamöter deltog i gruppdiskussionen tillsammans med invånarna. Vi delade därför upp grupperna slumpmässigt så att två fullmäktigeledamöter deltog i hälften av grupperna. Ledamöterna i varje grupp representerade olika partier, och antalet ledamöter motsvarade ungefär partiernas representation i stadsfullmäktige. Genom detta försökte man finna ut om arrangemanget bidrog till att medborgarpanelen bättre förankrades till beslutsfattandet i fullmäktige. En rapport skrevs om resultaten av panelen som bifogades till utlåtandena om generalplanen som behandlades i stadens fullmäktige. Två veckor efter panelen hölls ett offentligt webbseminarium där stadsdirektören tackade deltagarna och deltagarna fick möjlighet att höra om panelens viktigaste resultat.

Bland deltagarna fick alternativet Snabb förändring mest stöd, vilket tyder på att deltagarna var beredda att investera i kollektivtrafik, leder för fotgängare och cyklister samt att begränsa privatbilism i stadens centrum. Å andra sidan var deltagarna inte redo för radikala förändringar i enlighet med scenariet för Stor förändring. Med hjälp av enkäter som gjordes före och efter panelen fick man information om hur deltagandet påverkade kommuninvånarnas åsikter. Det viktigaste som kom fram var att deltagarnas värderingar blev mer miljövänliga. Deltagarna var också mer beredda att stå för kostnaderna som reformer orsakar genom skatter.

Deltagarna frågades också i en enkät efter panelen hur de upplevde sitt deltagande. Majoriteten var rätt nöjda med erfarenheten. Samtalen upplevdes som jämlika, man respekterade andra och deltagarna upplevde inte heller att någon skulle ha kontrollerat samtalet för mycket eller att någon skulle ha lämnats utanför. Nästan alla var också villiga att på nytt delta i ett liknande samtal. Grupper med fullmäktigeledamöter skiljde sig inte särskilt mycket från grupper med bara invånarrepresentanter.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att Åbo samtalar-medborgarpanelen lyckades väl. Med hjälp av den kunde staden få information om invånarnas tankar och åsikter kring trafikarrangemang. Också försöket med fullmäktigeledamöters deltagande i panelen var lyckat. Utifrån de intervjuer som gjordes med fullmäktigeledamöterna i efterhand var ledamöterna huvudsakligen nöjda med panelen (Värttö et al. 2021).

En liten brist kan anses vara att deltagargrupperna inte var helt representativa, eftersom deltagarna hade något högre utbildning än medborgarna i snitt. En anledning till detta var den tid som användes för rekrytering. Hade det funnits mer tid, kunde man ha skickat fler påminnelser till de inbjudna. Att samtalen genomfördes på webben kan också ha haft en inverkan på deltagarnas utbildningsnivå.

Närmare information om panelen Åbo samtalar finns i publikationen om projektet (Grönlund et al. 2020, Värttö et al. 2021).

Källor

Grönlund, Kimmo, Kaisa Herne, Maija Jäske, Heikki Liimatainen, Lauri Rapeli, Mikko Värttö, Jonas Schauman, Rasmus Siren and Albert Weckman (2020). Implementing a democratic innovation: Online deliberation on a future transport system. City of Turku Urban Research Programme, Research Reports 4/2020. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimusraportteja_4-2020.pdf

Gutmann, Amy ja Dennis Thompson,. 1996. Democracy and disagreement. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.

Setälä, Maija ja Graham Smith (2018). Deliberative mini-publics. Teoksessa André Bächtiger, John S. Dryzek, Jane Mansbridge ja Mark E. Warren (toim.) Oxford handbook of deliberative democracy. Oxford: Oxford University Press, 300–314.

Värttö, Mikko, Maija Jäske, Kaisa Herne ja Kimmo Grönlund (2021). Kaksisuuntainen katu: Poliitikot osallistujina puntaroivassa kansalaiskeskustelussa. Poliitikka 63, 28–53.

Päivi Kurikka & Marianne Pekola-Sjöblom, Suomen Kuntaliitto

Suomen kuntalaki tarjoaa vahvat ja mahdollistavat puitteet asukkaiden osallistamiselle ja osallistumiselle

Suomen kuntalakeja - sekä nykyistä (410/2015) että edellistä (365/1995) - on luonnehdittu mahdollistaviksi laeiksi. Luonnehdinta on varsin osuva, sillä lait ovat avanneet erilaisille ja erilaistuville kunnillemme mahdollisuuksia erilaisiin ratkaisuihin. Kuntalaki sisältää omaksi luvukseen kootun ja pohjoismaisittain edistyksellisen ja kattavan kokonaisuuden asukkaiden osallistumisoikeutta koskevia säännöksiä. Laissa on haluttu korostaa asukkaiden ja palvelujen käyttäjien oikeutta osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan - perustuuhan kunnan hallinto jo Suomen perustuslain mukaan nimenomaan asukkaiden itsehallintoon.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia koskevassa pykälässä 22 muistutetaan kuntien valtuustojen velvollisuudesta pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista ja listataan esimerkkejä tavoista, joilla osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää. Tarjolla olevien osallistumis- ja vaikuttamistapojen määrä ja kirjo sekä niiden käyttö vaihtelee kunnittain ja riippuu niin kunnan toiminta- ja päätöksentekokulttuurista kuin myös asukkaiden omasta aktiivisuudesta.

Kunnat tarjoavat kuntalaisille yhä laajemman valikoiman erilaisia osallistumis- ja vaikuttamistapoja

Kuntalaisille tarjottavat osallistumis- ja vaikuttamistavat ovat kehittyneet ja monimuotoistuneet. Kuten Kuntaliiton selvityksistä käy ilmi, kunnilla on käytössä yhä useampia kuntalaisten osallistamisen tapoja, ja määrät ovat yleensä sitä suurempia mitä suuremmasta kunnasta on kyse. Tavot vaihtelevat kuitenkin kunnittain ja paikoin merkittävästikin. Joka tapauksessa on selvää, että suorien osallistumistapojen merkitys korostuu yhä vahvemmin etenkin suuremmissa kunnissa ja kaupungeissa, joissa kuntalaisten ja kuntapäätäjien etäisyys on suuri ja joissa vaaliosallistuminen uhkaa edelleen heiketä.

Keskustelu- ja kuulemistilaisuudet sekä yhdistysten ja järjestöjen kuuleminen ja yhteiskehittäminen ovat suosittuja niin pienten kuin suurten kuntien keskuudessa. Sosiaalisen median kanavista on tullut verkkosivujen rinnalle merkittävä kuntien viestintäkanava. Kansalaisraati, osallistuva budjetointi ja kumppanuuspöytä ovat esimerkkejä uudemmissa ja varsinkin suuremmissa kunnissa ja kaupungeissa käyttöön otetuista osallistamisen tavoista. Kunnista löytyy myös runsaasti omintakeisia asukasosallistamisen tapoja.

Kuntalaiset osallistuvat ja vaikuttavat vaihtelevasti

Vaikka valtaosa kuntalaisista pitää kuntavaaleissa äänestämistä tärkeimpänä keinona vaikuttaa oman kunnan asioihin, haluavat kuntalaiset osallistua myös vaalien välillä, kuntien tarjoamien suorien osallistumis- ja vaikuttamiskanavien kautta. Kuntalaisten osallistumisaktiivisuus kuitenkin vaihtelee merkittävästi ja niin yksilöominaisuuksien mukaan kuin myös kunnittain. Nämä tiedot selviävät Kuntaliiton jo vuodesta 1996 lähtien tekemistä laajoista kuntalaiskyselyistä.

Kuntalaisten eniten käyttämiä suoran osallistumisen ja vaikuttamisen tapoja ovat lähialueen kehittämiseen sekä yhdistyksen tai järjestön toimintaan osallistuminen. Muita yleisemmin käytettyjä osallistumisen tapoja ovat kuntien asiakaskyselyt, vanhempainillat ja talkootyö. Parhaimpina osallistumisen ja vaikuttamisen tapoina korostuvat vuorovaikutusta sisältävät tavat kuten lähialueen kehittäminen, talkootyö, vanhempainillat, yhdistystoiminta sekä suorat yhteydenotot kunnan viranhaltijaan tai luottamushenkilöön.

Osallisuudella vahvistetaan sosiaalista kestävyttä ja lisätään osallistumista

Kestävä kehitys kuuluu nykyisiin megatrendeihin, ja siitä puhutaan yhä enemmän kunnissa, koko maan tasolla sekä myös maailmanlaajuisesti. Kestävä kehitys tarkoittaa muun muassa sitä, että jätämme tuleville sukupolville yhtä paljon hyvän elämän mahdollisuuksia kuin meillä on ollut, ellei jopa enemmän. Tähän asti on kestävään kehitykseen liittyvässä julkisessa keskustelussa korostunut ekologinen kestävyys ja erityisesti ilmastoasiat. Sosiaalinen kestävyys on kuitenkin myös saanut vahvempaa näkyvyyttä keskusteluissa.

Viimeaikainen tutkimus osoittaa, että kuntalaiset näkevät kestävä kehityksen hyvin moninaisena kokonaisuutena ja antavat laajan tuen erilaisille kestävä kehitystä koskeville asioille ja toimenpiteille - myös sosiaaliseen kestävyteen lukeutuvalla eriarvoistumisen ja syrjäytymisen ehkäisemiselle. Tuki on laajaa kaikenikäisten ja kaikenkokoisissa kunnissa asuvien kuntalaisten keskuudessa.

Sosiaalisen kestävyden tarkastelussa osallisuuden monimuotoisuuden ymmärtäminen on oleellista, koska osallisuus on sosiaalisen kestävyden toteutumisen edellytys. Osallisuus ja osallistuminen ei toteudu, jos se ei lähde rakentumaan yksilöstä ja hänen elämänhallinnastaan. Turvattu toimeentulo ja kokemus omasta hyvinvoinnista tuottaa kykyä toimia omaehtoisena ja merkityksellisenä toimijana lähiympäristössä. Tämä ilmenee laajemmin yhteisöihin sitoutumisena, luottamuksena ja haluna vaikuttaa koko yhteiskunnassa.

Mahdollistava kuntalakimme antaa hyvät edellytykset osallistumisen lisäksi myös laajemmin osallisuuden vahvistamiselle. Jaamme yhteisen käsityksen siitä, että tarvitsemme huomattavasti paljon laajempaa ymmärrystä eri väestöryhmien, erityisesti heikommassa asemassa olevien palvelutarpeista. Tietoa ja ymmärrystä palvelutarpeista on mahdollista vahvistaa lisäämällä mahdollisuuksia osallistua palvelujen suunnitteluun ja kehittämiseen. Tarvetta on myös saumattomammille palvelupoluille, yhteiskehittämiselle ja hyvin toimiville kohtaamisille. On kiistaton tosiasia, että kunnissa ja kaupungeissa on entistä tärkeämpää panostaa erityisesti juuri heikommassa asemassa olevien osallisuuteen.

Myös osallisuustyö vaatii johtamista ja arviointia

Koska osallisuus on osa kuntademokratiaa, vaatii osallisuustyö kokonaisvaltaista strategista johtamista ja myös osallisuustyön tilan arviointia. Osallisuuden vahvistaminen on koko kunnan asia ja se tulisi näkyä kaikessa kunnan toiminnassa ja jokaisella toimialalla - ja kaikissa kunnissa. Osallisuus luo osallistumista, lisää sosiaalista kestävyttä sekä vahvistaa demokratiaa.

Lisätietoa, tukea ja tietoa Kuntaliiton verkkosivustoilta, oppaista, selvityksistä ja tutkimuksista:

- Demokratia ja osallisuus: www.kuntaliitto.fi/demokratia
- Osallisuuden johtaminen kunnissa: <https://www.kuntaliitto.fi/demokratia-ja-osallisuus/osallisuuden-johtaminen>
- Tukea kunnille kuntalaisten osallisuuden arviointiin: <https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/demokratia-ja-osallisuus/kuntalaisten-osallistuminen/kunnittaista-vertailutietoa-osallisuudesta>
- Opas kuntalaisten osallistumisen arviointiin (2020)
- Piipponen S-L & Pekola-Sjöblom M: Osallistaako kunta, osallistuuko kuntalainen? Uutta kunnista 3/2019. Kuntaliitto.
- Kuntaliiton kuntalaistutkimukset: www.kuntaliitto.fi/kuntalaistutkimus2020
- Kuntaliiton kuntapäätäjätutkimukset: www.kuntaliitto.fi/kuntapaattajatutkimus2020
- Kestävä kehitys: www.kuntaliitto.fi/kestava-kehitys

Päivi Kurikka & Marianne Pekola-Sjöblom, Finlands Kommunförbund

Kommunallagen ger starka ramar som möjliggör invånarnas deltagande och påverkningsmöjligheter

Finska kommunallagar – både den nuvarande (410/2015) och tidigare lagen (365/1995) – har beskrivits som möjliggörande lagar. Beskrivningen är ganska passande, eftersom lagarna har öppnat upp möjligheter för olika lösningar för våra kommuner med olika behov och förutsättningar. Kommunallagen innehåller bestämmelser om invånarnas rätt att delta, sammanställt i ett separat kapitel som är progressivt och omfattande ur ett nordiskt perspektiv. Lagen betonar invånarnas och tjänsteansvärdarnas rätt att delta i och påverka kommunens verksamhet – också enligt den finska grundlagen bygger kommunförvaltningen på invånarnas självstyrelse.

Paragraf 22 som handlar om möjligheter att delta och påverka påminner om att kommunfullmäktige ska sörja för mångsidiga och effektiva möjligheter och sätt att delta och påverka. Paragrafen innehåller en lista över möjligheter att främja deltagande och påverkan. Antalet och variationen av sätt att delta och påverka varierar från kommun till kommun och beror på kommunens verksamhets- och beslutsfattandekultur samt invånarnas aktivitet.

Kommunerna erbjuder ett allt större utbud av olika sätt att delta och påverka

Invånarnas sätt att delta och påverka har utvecklats och blivit allt mångsidigare. Som det framgår av Kommunförbundets utredningar har kommunerna allt fler sätt att inkludera invånarna till sitt förfogande. Och ju större kommunen är, desto fler olika sätt finns det. Variationen kan dock vara stor mellan kommunerna och orterna. Det är ändå uppenbart att betydelsen av direkt påverkan blir allt viktigare, särskilt i större kommuner och städer där avståndet mellan invånarna och de kommunala beslutsfattarna är stort och valdeltagandet hotar att ytterligare minska.

Diskussioner och utfrågningar, liksom samråd och samutveckling med föreningar och organisationer, är populära i såväl mindre som i större kommuner. Förutom webbplatser har sociala medier blivit en viktig kommunikationskanal för kommunerna. Medborgarråd, deltagande budgetering och partnerskapsbord är exempel på nyare sätt att öka invånarnas deltagande, särskilt i större kommuner och städer. Det finns också många särskilda och unika sätt att involvera invånare i de olika kommunerna.

Kommuninvånarna deltar och påverkar på olika sätt

Även om majoriteten av kommunens invånare anser att rösta i kommunalvalet är det viktigaste sättet att påverka den egna kommunens frågor, vill de också delta mellan valen genom direkta deltagande- och påverkanskanaler som finns i kommunerna. Deltagaraktiviteten hos kommuninvånarna varierar dock rätt mycket och är avhängigt av invånarnas individuella egenskaper och kommunen. Detta framgår av Kommunförbundets omfattande invånarundersökningar som genomförts sedan 1996.

De vanligaste sätten för invånarna att delta och påverka direkt är att delta i utvecklingen av näromgivningen och i föreningens eller organisationens verksamhet. Andra vanliga sätt är kundundersökningar, föräldrakvällar och talkoarbete. De bästa sätten att delta och påverka ansågs vara de sätt som innebar interaktion, såsom utvecklingen av näromgivningen, talkoarbete, föräldrakvällar, föreningsverksamhet och direkta kontakter med kommunala tjänsteinnehavare eller förtroendemän.

Deltagande stärker social hållbarhet och ökar deltagande

Hållbar utveckling är en av dagens megatrender och diskuteras alltmer i kommuner, både nationellt och globalt. Hållbar utveckling innebär bland annat att vi lämnar blivande generationer minst lika många möjligheter till ett gott liv som vi själva har haft, om inte mer. Hittills har den offentliga debatten om hållbar utveckling betonat ekologisk hållbarhet och särskilt klimatfrågor. Men den sociala dimensionen av hållbarhet har också fått mer synlighet i debatterna.

Ny forskning visar att kommuninvånarna ser hållbar utveckling som en mycket mångfacetterad helhet och ger ett brett stöd för olika frågor och åtgärder som främjar hållbar utveckling – inklusive förebyggandet av ojämlikhet och marginalisering som är en del av social hållbarhet. Stödet är brett förankrat hos kommuninvånarna i alla åldrar och i kommuner i olika storlekar.

När man analyserar social hållbarhet är det viktigt att förstå mångfalden av deltagande, eftersom deltagande är en förutsättning för att uppnå social hållbarhet. Deltagande och delaktighet kommer inte att förverkligas om det inte tar avstamp i individen och dennes livskompetens. En tryggad inkomst och upplevelsen av ens eget välbefinnande bidrar till förmågan att agera som en självständig och meningsfull aktör i näromgivningen. Detta tar sig uttryck i engagemang för gemenskaper, tillit och en önskan att påverka samhället i stort.

Våra kommunallagar ger oss goda förutsättningar att stärka deltagande och delaktighet. Vi delar en gemensam uppfattning om att vi behöver en mycket bredare förståelse för olika befolkningsgruppers servicebehov, särskilt de som är utsatta. Informationen och förståelsen för servicebehov kan stärkas genom ökade möjligheter att delta i utformningen och utvecklingen av tjänsterna. Det finns också ett behov av smidigare servicehelheter, samutveckling och välfungerande möten. Det är ett obestridligt faktum att det blir allt viktigare för kommuner och städer att satsa på att inkludera särskilt de mest utsatta.

Också delaktighetsarbete förutsätter ledarskap och utvärdering

Eftersom delaktighet är en del av kommunal demokrati kräver delaktighetsarbete omfattande strategiskt ledarskap och också en bedömning av hur arbetet framskrider och utvecklas. Stärkt delaktighet är en fråga för hela kommunen och bör återspeglas i all kommunal verksamhet och inom alla förvaltningar – och i alla kommuner. Delaktighet skapar deltagande, bidrar till social hållbarhet och stärker demokratin.

Mer information och stöd hittar du på Kommunförbundets webbplats, i handböcker, utredningar och undersökningar:

- Demokrati och delaktighet: <https://www.kommunforbundet.fi/delaktighet-och-vaxelverkan/demokrati-och-delaktighet>
- Att leda delaktighet i kommunerna: <https://www.kuntaliitto.fi/demokratia-ja-osallisuus/osallisuuden-johtaminen>
- Stöd till kommunerna för utvärdering av delaktighet: <https://www.kuntaliitto.fi/osallistuminen-ja-vuorovaikutus/demokratia-ja-osallisuus/kuntalaisten-osallistuminen/kunnittaista-vertailutietoa-osallisuudesta>
- Handbok för bedömning av kommuninvånarnas delaktighet: *Opas kuntalaisten osallistumisen arviointiin (2020)*
- Piipponen S-L & Pekola-Sjöblom M: *Osallistaako kunta, osallistuuko kuntalainen? Uutta kunnista 3/2019*. Kommunförbundet.
- Kommunförbundets kommuninvånarundersökning: www.kuntaliitto.fi/kuntalaistutkimus2020
- Kommunförbundets undersökning om kommunala beslutsfattare: www.kuntaliitto.fi/kuntapaattajatutkimus2020
- Hållbar utveckling: www.kuntaliitto.fi/kestava-kehitys

OSALLISTAVAT KAUPUNGIT - AVAIN OSALLISTAVAAN KASVUUN?

13.00 Tervetulosanat

- Stina Mattila, Kokkolan kaupunginjohtaja
- Björn Vikström, Anders Chydenius -säätiön hallituksen puheenjohtaja

13.15

Osallistavan yhteiskunnan ja osallistavan kasvun haaste kansainvälisesti

- Margot Wallström, Demokraativerkosto 21:n kunniajäsen (videotervehdys)
- Jutta Urpilainen, kansainvälisten kumppanuuksien EU-komissaari
- Erkki Liikane, tietokirjailija, Suomen Pankin entinen pääjohtaja
- Johnny Åkerholm, Vaasan yliopiston hallituksen puheenjohtaja
- keskustelu

Puheenjohtajana Keskipohjanmaa-lehden päätoimittaja ja KPK Yhtiöiden sisältöjohtaja Tiina Ojutkangas

14.15

Demokratian haasteet ja mahdollisuudet Pohjolassa – myös kaupunkiemme taloudellinen houkutustekijä ja sosiaalinen kestävyystekijä?

- Karin Enström, Ruotsin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja (videotervehdys)
 - Joakim Strand, eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtaja
 - Åsa Ågren Wikström, Merenkurkun neuvosto, EU:n alueiden komitean jäsen
 - keskustelu
- Puheenjohtajana Merenkurkun neuvoston johtaja Mathias Lindström

15.15 Kahvitauko

15.45

Osallisuus Merenkurkun alueen kaupungeissa – mikä on tilanne, mitä opittavaa muilta, miten eteenpäin?

- Hanna-Kaisa Pernaq, tutkijatohtori, Vaasan yliopisto
 - Kenneth Nordberg, tutkija, Åbo Akademi
 - Tiina Isotalus, Kokkolan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja
 - keskustelu
- Puheenjohtajana Hans Wiklund, universitetsdirektör, Umeå universitet

16.45 Päätössanat

Marko Aittola, Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen johtaja

17.00 Seminaari päättyy

INKLUDERANDE STÄDER - NYCKELN TILL INKLUDERANDE TILLVÄXT?

13.00 Välkomstord

- Stina Mattila, Karleby stadsdirektör
- Björn Vikström, ordförande för Anders Chydenius-stiftelsens styrelse

13.15

Internationella utmaningar för inkluderande samhälle och inkluderande tillväxt

- Margot Wallström, hedersmedlem för Demokratinätnet 21 (videohälsning)
- Jutta Urpilainen, EU-kommissionär för internationellt partnerskap
- Erkki Liikane, facklitterär författare, tidigare chefdirektör för Finlands Bank
- Johnny Åkerholm, styrelseordförande för Åbo universitet
- diskussion

Ordförande chefredaktör för tidningen Keskipohjanmaa och innehållsdirektör för KPK Yhtiöt Tiina Ojutkangas

14.15

Utmaningar och möjligheter för demokratin i Norden – även en ekonomisk attraktionsfaktor och social hållbarhetsfaktor för våra städer?

- Karin Enström, ordförande för Sveriges riksdags konstitutionsutskott i Sverige (videohälsning)
 - Joakim Strand, ordförande för riksdagens framtidsutskott
 - Åsa Ågren Wikström, medlem i Kvarkenrådets styrelse och i Europeiska regionkommittén
 - diskussion
- Ordförande direktör för Kvarkenrådet Mathias Lindström

15.15 Kaffepaus

15.45

Inkludering i städerna i Kvarkenregionen – vad är nuläget, vad kan vi lära av varandra, hur går vi vidare?

- Hanna-Kaisa Pernaq, forskardoktor, Åbo universitet
- Kenneth Nordberg, forskare, Åbo Akademi
- Tiina Isotalus, ordförande för stadsfullmäktige i Karleby
- diskussion

Ordförande Hans Wiklund, universitetsdirektör, Umeå universitet

16.45 Avslutande ord

Marko Aittola, direktör för Karleby universitetscenter Chydenius

17.00 Seminariet avslutas